

σπασθῆς δὲ ὅλος κοινὸς γίνεται καὶ χώρα τῶ κομμοῦνι διβιδουῖνδο, ὡς περ ἐπὶ βῶλων δύο δεσποτῶν συγχωνευθεισῶν.

καὶ ὁ καταύεται] † Ἐπειδὴ οὐκ ἔδυνατο διαιερεθῆναι ἐνταῦθα δέ, ἤρκα ἀποσπασθῆναι ἢ ἐκμίσθῆναι, ἐξ ἀδιανεμήτου ἀνυλόγως κοινὰ γίνεται. [Sch. q. II. 61.]

Ο^η) κοινὸς πυλεῶν δύο οἴκων ἄκοντος ἐνὸς τῶν δεσποτῶν οὐ διαιερεῖται, ἐν ᾧ μὴ ἔστιν ἐτέρωθεν εἰσόδος.

ὁ κοινὸς πυλεῶν] Περὶ τῆς εἰσόδου ἦτοι τῆς ὁδοῦ τῶν ἐπικοινῶν οἰκημάτων οὐ δύναται τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο παρὰ γνώμην ἐνὸς τῶν δεσποτῶν συγχωρεῖσθαι· εἰ γὰρ ἀναγκασθῶμεν ἕνα αὐτῶν ὑπερθεματισμὸν ποιῆσαι περὶ τῆς εἰσόδου, τῶν οἰκημάτων ἀποτίμησιν περιλαμβανόμεν τῷ ὑπερθεματισμῷ, ἐὰν μὴ ἐτέρωθεν πόθεν πρὸς τὸν ἐπικοινῶν τόπον εἰσόδον ἔχη· ἐὰν γὰρ ἐκπέση τῆς ὁδοῦ, οὐκέτι δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον.

Κυρῖλλ. Κοινὸς πυλεῶν ἐνὸς ἄκοντος οὐ διαιερεῖται.

ἄκοντος ἐνὸς τῶν δεσποτῶν] † Εἰ γὰρ ἀναγκασθῶμεν ἕνα τὸν ὑπερθεματισμὸν ποιῆσαι, περιλαμβανῶν τῷ ὑπερθεματισμῷ πᾶσαν τὴν εἰσόδον, καὶ οὐκέτι δύναται παρελθεῖν εἰς τὸν οἶκον ἐκποσῶν τῆς ὁδοῦ. τοῦτο δέ, εἰ μὴ ἐτέρωθεν εἰσόδον ἔχει. ζήτησον βιβ. ιζ. tit. α'. κεφ. λ'. ζήτησον βιβ. ιζ. tit. α'. κεφ. ε. καὶ τὴν ἐκείσε κειμένην τοῦ ε. tit. παραγραφήν. [Sch. r. II. 61.]

Ἐὰν ο^ο) ὁδὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου κεχωριστήμεθα, κεχωρισμένον ἐστὶ τὸ ἐκάστου δίκαιον. καὶ ἐὰν ὁ εἷς ρ) διαπαντήσῃ, οὐκ ἔχει ρ) τὴν περὶ κοινωνίας ἢ τὴν περὶ διαιρέσεως τῶν ρ) ἐπικοινῶν ἀγωγὴν, ἀλλὰ τὴν περὶ διοικήσεως πράγματος.

ἐὰν ὁδὸν] Ἐὰν διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἡ ὁδὸς ἀμφοτέροις ἡμῶν κεχωριστήται, καὶ ἀνυλόματα γένηται περὶ τὴν ὁδόν, οὐ καλῶς ἐλέξεν ὁ Πομπῳῆσιος, κινεῖσθαι περὶ τούτων κομμοῦνι διβιδουῖνδο ἢ τῆ πρὸ σοκιο ρ). τοῦ γὰρ δικαίου τῆς δουλείας ἀτμήτου ρ) ὄντος καὶ ἐκατέρωθεν ρ) ἐξ ὀλοκλήρου διαφάροντος, ποῖα δύναται κοινωνία μεταξὺ ἡμῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ρ) συνεστηκέναι ρ); ἄλλοι οὖν χρῆ τὴν νεγοτιόρουμ γεστοόρουμ κινεῖν ρ). [Sch. s. II. 61.]

Κυρῖλλου. Ὅ ἐστι τὴν κοινὴν δουλείαν δαπανήσας ρ). καὶ μέλλει ἔχειν χώραν τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον διγ. ε. ὅτι, ὅπου τις μὴ δύναται ἴδια τὸ ἐκαστοῦ εἰλυτοῦν, τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο δίδεται. ἐν τῷ τέλει τοῦ λ. διγ. τοῦ ε. tit. 3. ei, qui rem communem defendit, negotiorum gestorum actio impensarum nomine datur.

Ο²) φυγῆς δοῦλος, ὑπερθεματισμοῦ γινομένου, προσκυροῦται· καὶ α) ἐν τῷ περὶ διαιρέσεως τῶν κοινῶν καὶ ἐν τῷ τῆς διαιρέσεως τῶν τῆς φραμιλίας δικαστηρίῳ β) χώραν οὐκ ἔχει ἢ ποινὴ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ.

ὁ φυγῆς δοῦλος] Ὁ δικάζων τῷ κομμοῦνι διβιδουῖνδο καὶ ἐν τῷ φραμιλίας ἐρκισκόνδαι καὶ περὶ τοῦ ἐν φυγῇ ὄντος οἰκέτου ὀφείλει κελεύειν αὐτοὺς ὑπερθεματίζειν, καὶ τῷ κινῶντι τὸν ὑπερθεματισμὸν προσκυροῦν αὐτόν· οὐδὲ γὰρ ρ) ὑποπέπτουσι τῷ δόγματι τῆς συγκλήτου τῷ κολύοντι, πιπρακσθαι τῶν ἐν φυγῇ οἰκίτην. [Sch. u. II. 61.]

Κυρῖλλ. Δύναται ὁ δικαστῆς τοῦ φραμιλίας ἐρκισκόνδαι καὶ . . . . . ρ) διβιδουῖνδο καὶ τὸν ἐν φυγῇ οἰκίτην ἐνὶ προσκυροῦν, καὶ οὐκ ἐναντιοῦται ὁ Φάβιος.

† Τοῦτο λέγει, ὅτι, ὅτε φυγῶν ὁ δοῦλος ἀδελφός ἐστι, καὶ ὁ εἷς τῶν κοινῶν δίδωσι πλείονα τιμὴν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε ἐθροισκόμενον δεσπόζειν αὐτοῦ, προσκυροῦται αὐτῷ ἢ τούτου δεσποτεία. [Sch. t. II. 61.]

Ἐὰν τις ἔχων δίκαιον ὑδραγωγείου τελευτήσῃ ἐπὶ

exemptus autem totus communicatur et locus est communi dividundo iudicio, ut in massis duorum dominorum conflatis.

2) nec deducitur] Quia dividi non poterat: hic vero, postquam lapis exemptus est, aut arbor eruta, pro indiviso communis fit pro rata.

Commune vestibulum 3) binarum aedium, altero L. 19. §. 1. ex dominis invito 4) non dividitur, si aliunde aditus D. X. 3. non sit.

3) commune vestibulum] De aditu aedium communium iudicium communi dividundo altero ex dominis invito consistere non potest: nam si unum eorum de aditu liceri cogimus, aedium aestimationem licitatione comprehendimus, si aliunde ad locum communem non habeat aditum: nam si viam amiserit, non amplius in aedes introire potest.

Cyrilli. Commune vestibulum altero invito non dividitur.

4) altero ex dominis invito] Nam si unum liceri cogam, licitatione totum aditum comprehendo, nec amplius alter via amissa ad aedes accedere potest. Hoc autem servatur, si aliunde aditum non habeat. Quare lib. 17. tit. 1. cap. 30. Quare lib. 16. tit. 1. cap. 5. et ibi appositam tit. 6. adnotationem.

Si via 5) per eundem locum nobis debeat, separatum est cuiusque ius: et si alter impensas fecerit, non habet pro socio vel communi dividundo actionem, sed negotiorum gestorum.

5) si via] Si per eundem locum via nobis debeat, et impensae in viam factae fuerint, non recte ait Pomponius, de his communi dividundo vel pro socio agi. Quum enim ius servitutis individuum sit et utrique in solidum competat, quaeenam societas eius inter nos consistere potest? Itaque potius negotiorum gestorum agendum est.

Cyrilli. Qui in servitute communem impensas fecit. Et locum habebit, quod supra dig. 6. dicitur, communi dividundo iudicium dari, si quis rem suam separatim expedire non possit. In fine dig. 30. tit. 5. lib. 3. ei, qui rem communem defendit, negotiorum gestorum actio impensarum nomine datur.

Servus, qui in fuga est 6), licitatione facta ad iudicatur: et in iudicio communi dividundo et familiae erciscundae poena plagii locum non habet.

6) servus, qui in fuga est] Iudex communi dividundo et familiae erciscundae etiam de servo, qui in fuga est, iubere debet, liceri eos, et illi servum adiudicare, qui licitatione vicit. Nec enim incidunt in Senatusconsultum, quod prohibet, quominus servus, qui in fuga est, vendatur.

Cyrilli. Iudex familiae erciscundae et communi dividundo etiam servum, qui in fuga est, uni adiudicare potest, nec lex Fabia obstat.

Hoc significat, si ignoratur, ubi servus fugitivus sit, et alter ex sociis maius pretium pro eo dedit, ut dominium eius habeat, cum repertus fuerit, dominium huius ei adiudicatur.

Si is, qui ius aquae ducendae 7) habebat, deces-

n) Cod. Coisl. θεμ. β. Legitur in Syn. p. 152. o) Cod. Coisl. θεμ. γ. p) ὁ εἷς Cod. Coisl. Deest apud Fabr. q) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἔχεις. r) τῶν Coisl. Deest apud Fabr. s) Inde a sequentibus τοῦ γὰρ δικαίου hoc scholium habet Fabr. t) Fabr. ἀτμήτου. Male. u) Fabr. ἐκατέρωθεν. v) Fabr. ἐπὶ αὐτοῦ. w) Fabr. συνεστάναι. x) Fabr. ita: ἐὰν οὖν δαπανήσῃ τις ἐπὶ τούτῳ, τὴν νεγοτιόρουμ γεστοόρουμ ἔχει. y) Deesse nonnulla videntur. z) Cod. Coisl. θεμ. δ. a) Cod. Coisl. hic add. θεμ. ε'. b) Sic Cod. Coisl. Fabr. καὶ ἐν τῷ περὶ διαιρέσεως τῶν τῆς φραμιλίας δικαστηρίῳ καὶ τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκουρα. c) Inde ab οὐδὲ γὰρ hoc scholium habet Fabr. d) Deest κομμοῦνι.

πολλοῖς κληρονόμοις, χώρα ἐπ' αὐτῷ τῷ διαιροῦντι τὰ τῆς φαιμιλίας καὶ τῷ τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ· καὶ διαφεῖται ἢ μέτρῳ ἢ χρόνῳ.

δικαίον ὑδραγωγείου] Ἐάν τις ἐδραγωγίον ἐπίκοινον ἔχωσι, οὐ φέρεται εἰς τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο· ἢ γὰρ τῷ ἀγρῷ διαφέρει ἢ τοιαύτη δουλεία καὶ διὰ τοῦτο οὐ φέρεται, ἢ κεχωρισταί μὲν τοῦ ἀγροῦ, διήρηται δὲ ἢ τῷ μέτρῳ τοῦ ὕδατος, ἢ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἕκαστος ἔλκει τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Λαβέων ἔλεγεν. δύναται δὲ εἶσθ' ὅτε καὶ τὰ ἀσώματα δίκαια καὶ κεχωρισμένα εἶναι τῶν ἀγρῶν, καὶ μήτε μέτρῳ μήτε χρόνῳ διηρησῆθαι. τί γὰρ, ὅποτε τεστάτωρ ἔχω τοῦτο τὸ δικαίον τοῦ ὕδατος ἐτελεύτα ἐπὶ πολλοῖς κληρονόμοις; ἐάν οὖν τί ποτε τοιοῦτον συμβῆ, φέρεται καὶ ταῦτα εἰς τὸ φαιμιλίας ἐκισκοῦνδαι οὐδὲν ἤττον καὶ εἰς τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο, ἵνα ἢ μέτρῳ ἢ χρόνῳ διαφεῖται μεταξὺ τῶν κεκτημένων αὐτοῦ τοῦ ὑδραγωγίου δικαίον.

Κυρίλλ. Ἡ ὁδὸς τοῦ ὕδατος, εἰ μὲν τοῦ κεχωρημένου ἐστίν, οὐ διαφεῖται· εἰ δὲ κεχωρισταί τοῦ ἀγροῦ, διαφεῖται μέτρῳ ἢ καιρῷ.

καὶ διαφεῖται] Τοῦ Ἄγων. Εἰ μὲν ἐνὶ προσχωρηθῆ ὁ δουλευόμενος ἀγρός, αὐτῷ μόνῳ κεχωριστήται τὸ ὑδραγωγίον· εἰ δὲ μὴ διαφεῖται, πᾶσιν κεχωριστήται.

ἢ μέτρῳ ἢ χρόνῳ] † Μέτρῳ μὲν, τυχόν ἀνὰ ἡμῶν ἢ τοῖτον καὶ διμοῖρον· χρόνῳ δὲ, τυχόν ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ἢ μῆνα παρὰ μῆνα, ἢ ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν· ἵνα τυχόν, ἐάν ἀρχῆ, διαφεῖται εἰς τρία· ἐάν δὲ οὐκ ἀρχῆ, χρόνῳ παρ' ἡμέραν. [Sch. x. II. 61.]

L. 20. D. X. 3. κ'. Πομπ. Ἐάν τοῦ ἐνός τῶν κοινωνῶν μὴ ἐπακοῦντος ὁ δικαστὴς καταλύσῃ τὸ ἐπίκοινον ἢ τὰ δένδρα κόψῃ, χώρα κατ' αὐτοῦ τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ· κινεῖται γὰρ ἐπὶ παντὶ ἀπολλυμένῳ ῥαθυμία τοῦ κοινωνοῦ.

ἐάν τοῦ ἐνός τῶν κοινωνῶν] Ἐάν ὁ ἔχων μετὰ σοῦ τὸν κοινὸν ἄγρον, ἐπὶ ἀμαρτήματι ἐναγομένος καὶ κληθεῖς ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ μὴ παρᾶγγορευ, καὶ κινήσει ὁ ἄγρον ἐκέλευσε, καταστραφήται τὸν κοινὸν ἡμῶν οἶκον· ἢ τὰ δένδρα αὐτοῦ τμηθῆναι. ἔχεις κατ' αὐτοῦ τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο. εἰ τι γὰρ δήποτε ἐάν γένηται παρ' αἰτίας ἐνός τῶν κοινωνῶν, φέρεται εἰς τοῦτο τὸ δικαστήριον.

Κυρίλλου. Ἐάν τοῦ κοινωνοῦ πρὸς πταῖσμα μὴ ἀποκρινόμενον ὁ ἄγρον στρέψας καταστρέψῃ τὸν κοινὸν ἄγρον, ἀπαιτῶ αὐτὸν τὴν ζημίαν.

† Τυχόν ἐπὶ ἀμαρτήματος ἐνήγετο καὶ κληθεῖς οὐκ ὑπῆκουε· κατέλυσε δὲ ὁ δικαστὴς τὸ κοινὸν ἐπίκοινον· τῇ ἐντεῦθεν μοι ζημία διὰ τοῦ δικαστηρίου καταστρεθῆσεται, ὡς παρ' αἰτίας αὐτοῦ γενομένης ταύτης. [Sch. y. II. 61.]

ὁ δικαστὴς καταλύσῃ] Τοῦ Ἐναντιοφ. Ὅτι γὰρ δύναται ὁ ἄγρον κελεύειν καταλυθῆναι, γνώση βιβ. μγ'. tit. κδ'. dig. κ'. καὶ τοῦτου τοῦ βιβ. tit. α'. dig. ε'. καὶ ἢ ρνζ'. νευρά κελεύει^f) ὡς ἐν ἀγανακτήσει καταλύνει οἶκον, ἐπιτρέπουσα τοῦτο μόνον ἀπὸ καινοτομίας γίνεσθαι.

L. 21. D. eod. κ'. Οὐλπ. 8) Ἐν τῇ διαίρεσει τῶν ἐπίκοινων ἀκινήτων, ὑπερ συμφέρει πᾶσιν, ἢ ὅπερ οἱ δικαζόμενοι θέλουσι, διατυποῖ ὁ δικαστὴς.

ἐν τῇ διαίρεσει] Ὁ δὲ δικάζων τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀπαισι τοῖς κοινωνοῖς ὀφείλει διαφεῖν αὐτοῖς τὰ ἐπίκοινα πράγματα, ἢ ὡς ἂν αὐτοὶ οἱ κοινωνοὶ βούλωνται, δικάζετω.

διατυποῖ ὁ δικαστὴς] Ἐν γὰρ τοῖς ἐνορδίνους οὐκ ἔστιν ἀτοπον, ψηφίζεσθαι τὸν δικαστήν, ὡς ἂν οἱ λιγιτωρὲς συμφωνήσουσι, ὡς βιβ. μβ'. tit. α'. dig. κς'. ὅπερ οὐκ ἰσχύει ἐπὶ κομμοισσαρίῳ, ὡς βιβ. δ'. tit. η'. dig. ιθ'.

L. 22. D. eod. κβ'. Πομπ. Ἐάν ὀνόματί μου καὶ τοῦ γέιτονος κτίσω τοῖχον, κοινὸς γίνεται· εἴτε ὡς ἀναληψόμενος τὸ μέρος τῆς διαπάνης, εἴτε¹⁾ κατὰ χάριν ἔκτισα.

serit pluribus heredibus relictis, propter id iudicio familiae erciscundae et communi dividundo locus est: et dividitur⁸⁾ mensura aut tempore⁹⁾.

7) ius aquae ducendae] Si qui aquaeductum communem habent, in iudicium communi dividundo non deducitur: aut enim fundo eiusmodi servitus competit ideoque in hoc iudicio non venit, aut a fundo quidem separata, sed aut mensura aquae aut tempore, quo quisque aquam ducit, divisa est. Haec autem Labeo dixit. Interdum autem et iura incorporalia et separata a fundis, et tamen nec mensura, nec tempore divisa esse possunt. Quid enim, si testator, qui hoc ius aquae ducendae habebat, pluribus heredibus relictis decessit? Si igitur tale quid contigerit, haec quoque in iudicium familiae erciscundae nec minus in iudicium communi dividundo deducuntur, ut aut mensura aut tempore inter possessores ius aquae ducendae ipsum dividatur.

Cyrilli Ductus aquae, si eius est, qui eo utitur, non dividitur: si vero a fundo separatus sit, mensura aut tempore dividitur.

8) dividitur] Anonymi. Si uni fundus, cui servitus debetur, adjudicatus sit, ei soli ius aquae ducendae competit: sed si divisum non sit, omnibus debetur.

9) mensura vel tempore] Mensura quidem, forte singulis tribuet dimidiam, vel uni tertiam, alteri octavam: tempore autem, puta alternis diebus, mensibus vel annis: ut forte in tres partes dividat, si sufficiat: aut si non sufficiat, alternis diebus utantur.

XX. Pompon. Si uno ex sociis¹⁾ non obtemperante iudex diruerit²⁾ villam, vel arbores succiderit, locus adversus socium est iudicio communi dividundo: agitur enim eo de omnibus culpa socii amissis.

1) si uno ex sociis] Si is, qui fundum tecum communem habebat, propter delictum conventus et a iudice vocatus non adfuit, et magistratus ira motus aedes nostras communes dirui vel arbores succidi iussit, adversus socium communi dividundo actionem habes. Quidquid enim culpa unius sociorum factum est, in hoc iudicio venit.

Cyrilli. Si socio ad delictum non respondente, magistratus motus fundum communem diruerit, a socio damnnum peto.

Forte enim ex delicto conveniebatur et vocatus non parebat: iudex autem communem villam diruit: damni inde mihi illati nomine hoc iudicio tenebitur, quoniam culpa eius contigit.

2) iudex diruerit] Enantiophanis. Magistratum enim iubere posse dirui, disces lib. 43. tit. 24. dig. 21. et huius libri tit. 1. dig. 5. Etiam Nov. 157. iubet, quasi in ira aedes dirui, hoc solum propter novum opus fieri permittens.

XXI. Ulpian. In divisione¹⁾ rerum immobilium communium, quod omnibus utile est, vel quod malint litigatores, iudex statuit²⁾.

1) in divisione] Iudex communi dividundo vei, prout omnibus sociis utile est, inter eos res communes dividere debet, vel ita statuatur, uti ipsi socii malint.

2) iudex statuit] Nam in iudiciis ordinariis non abs re est, ut iudex pronuntiet, uti inter litigatores convenerit, ut lib. 42. tit. 1. dig. 26. quod in compromissario iudicio non valet, ut lib. 4. tit. 8. dig. 19.

XXII. Pompon. Si mei et vicini nomine¹⁾ partem aedificem, communis fit: sive quasi repetiturus partem impensarum, sive donationis gratia aedificavi.

e) Cod. Coisl. κοινόν. Legendum οἶκον. f) Cod. Coisl. καὶ λέει, quod sensum non praebet. Legendum videtur κελεύει. g) Οὐλπ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. h) Πομπ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. Cap. 22. legitur in Syn. p. 152. i) Syn. inserit καὶ.

ἐὰν ὀνόματί μου] Ἐὰν ὀνόματι ἐμοῦ καὶ τοῦ γείτονός μου οἰκοδομήσω τοῖχον, ἢ ὡς μέλλον λαμβάνειν παρ' ἐκείνου κ) τὸ μέρος τῶν δαπανημάτων, ἢ ὡς δωρούμενος αὐτῷ, κοινὸς ἐκατέρων γίνεται ὁ τοῖχος.

Κυρίλλ. Εἰ τὸν κοινὸν κτίσω τοῖχον, εἴτε ὡς δωρούμενος τῷ κοινῷ . . . . .).

κγ'. Οὐλπ. Ἐὰν συμφωνήσωμεν ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν καρπίζεσθαι, καὶ κωλύσης με νευρηθῆναι τὸν χρόνον μου, ἢ θροῦματα ἐμβαλῶν φθείρης τοὺς ἀρμόζοντάς μοι καρπούς, ἔχω κατὰ σοῦ τὸ περὶ διαιρέσεως τῶν ἐπικοινωνῶν δικαστήριον, ἢ τὴν περὶ τῶν συμφωνημένων ἀγωγὴν· μίσθωσις γὰρ οὐκ ἔστι, μισθοῦ μὴ ὀρισθέντος.

ἐὰν συμφωνήσωμεν] Συμφωνήσαν δύο δεσπότηαι ἀγροῦ πρὸς ἀλλήλους, ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν καρποῦσθαι· καὶ καρποῦσάμενος ὁ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν αὐτοῦ οὐ συγχωρεῖ τῷ ἑτέρῳ καρποῦσθαι τὸν ἐνιαυτὸν αὐτοῦ. ἐξητήθη οὖν, πότερον τὴν κοινούκι ἔχει κωλύμενος καρποῦσθαι, ἢ μᾶλλον τὸ κομμοῦνι διζιδουῖνδο. ἢ δὲ αὐτὴ ζητήσις ἐστὶ, καὶ εἰ καρποῦσάμενος ὁ εἰς μετὰ τὸ λαβεῖν τοὺς ἀρμόζοντας αὐτῷ καρποὺς θροῦματα ἐμβαλῶν ἐφθείρει τοὺς καρπούς, οὐς ἡμέλλε καρποῦσθαι ὁ κοινῶς αὐτοῦ. Καὶ μᾶλλον ἤρесе, τὸ κομμοῦνι διζιδουῖνδο καὶ μὴ τὴν κοινούκι κινεῖσθαι. πῶς γὰρ δύναται εἶναι μίσθωσις μὴ ὀρισθέντος μισθοῦ; δυνατόν δέ, δοῦναι καὶ τὴν πραιοκρίτους βέβησις.

Κυρίλλ. Συμφωνήσα μετὰ τοῦ κοινῶς, ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν καρποῦσθαι· ὁ δὲ παρεῖθαι τὰ δόξαντα ἢ ἀπολύσας θροῦματα ἐφθείρει τοὺς τοῦ ἐμοῦ ἔτους καρπούς. ἔχω καὶ αὐτοῦ οὐ κοινούκι· οὐ γὰρ ὀρισθὴ μισθός· ἀλλὰ κομμοῦνι διζιδουῖνδο ἢ πραιοκρίτους βέβησις.

κδ'. Ἰουλιαν. Ὁ ἐμὸς καὶ σὸς δοῦλος ἐὰν ἐξ ἐμῶν πραγμάτων κτήσῃται τι, κοινὸν μὲν γίνεται· διὰ δὲ τοῦ διαιροῦντος τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίου μόνος αὐτὸ λαμβάνω.

διὰ δὲ τοῦ διαιροῦντος τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίου] † Τοῦτο δηλοῖ, ὡς οὐ δύναμαι τοῦτο, κἂν διαφῆμι μοι, ἀνάγκη λαβεῖν, ἀλλὰ διὰ τοῦ δικαστοῦ· πρὸ γὰρ τῆς ἐγγλήσεως κοινὸν ἐστίν. [Sch. z. II. 61.]

μόνος αὐτὸ λαμβάνω] † Τῆ^m) ἀγαθὴ πίστειⁿ) συνίδει, ἕνα ἕκαστον τῶν δεσποτῶν ἐξάρετον λαμβάνειν, ὅπερ ἂν ὁ οἰκέτης ἐκ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων κτήσῃται^o). [Sch. z. II. 61.]

Κυρίλλου. Ὁ κοινὸς ἡμῶν οἰκέτης καὶ ἐξ ἐξ ἐμοῦ ἐκατέρω^p) προσπορίζει· ἐν δὲ τῷ κομμοῦνι διζιδουῖνδο προσκροῦται μοι.

Ὁ διὰ τὸ μὴ ἐναχθῆναι^q) τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ τὸ ἴδιον μέρος ἐκποιῶν ὑπόκειται τῷ κοινῶν περὶ τοῦ ἐκποιηθέντος πράγματος.

ὁ διὰ τὸ μὴ ἐναχθῆναι] Ὁ κοινῶς διὰ τὸ μεταεθῆναι τὴν δικὴν πωλήσας τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐνάγεται τῇ ἰμφοκτουμ.

περὶ τοῦ ἐκποιηθέντος πράγματος] Τῆ ἰμφοκτουμ ἦτοι τῷ διαφῆροντι, ὡς βιβ. ι. tit. τελευτ. κεφ. α. καὶ β.

† Τουτέστιν, ἐτραδίτευσας αὐτὸ ἑτέρῳ, καὶ οὐ δύναμαι κινήσαι τοῦτο τὸ δικαστήριον. ἔχω τοῖνον κατὰ σοῦ πραιοκρίτων ἀγωγὴν, ὡς εἴρηται ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ τῶν πρώτων· διὰ γὰρ τὸ φνεῖν σε τοῦτο τὸ δικαστήριον ἀπεκλήσω τὴν τοῦ πράγματος δεσποτείαν, τυχὸν δυνατῷ παραδοῦς. [Sch. a. II. 61.]

κε'. Ἰδεμ^r). Ἐὰν ὀνόματι κοινῶς δούλου ἐναχθῶ, δούλον ἔγοντος ἄξιον δέκα νομίσματα, καὶ καταδικασθεὶς δώσω δέκα νομίσματα· εἰ καὶ τὰ μάλιστα^s) τελευτήσῃ^t) ὁ τοῦ δούλου δούλος, δίδως μοι τὰ ε'.

k) Mallem ἐτέρου. l) Desunt nonnulla. m) Idem schol. habet Fabr. et Cod. Coisl. n) Fabr. add. γὰρ. o) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. κτισται. p) Mallem ἐτέρω. q) Sic legendum, licet Fabr. et Cod. Coisl. habeant ἐναχθῆναι. r) Ἰδεμ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. s) Fabr. add. μετὰ ταῦτα, quod deest in Cod. Coisl. t) Fabr. τελευτήσῃ. Cod. Coisl. ut in textu.

1) si mei et vicini nomine] Si mei et vicini nomine parietem aedificaverim, vel tanquam ab eo partem impensarum repetiturus, vel tanquam donaturus ei, paries utrique communis fit.

Cyrilli. Si parietem communem aedificem, sive tanquam socio donaturus . . . . .

XXIII. Ulpian. Si pacti simus¹⁾), ut alternis annis fructum perciperemus, et prohibueris me, anno meo possidere, vel etiam immissis pecoribus corruperis fructus ad me pertinentes, actionem communi dividundo adversus te habeo, vel praescriptis verbis actionem: locatio enim non est, nisi merces constituta sit.

L. 23. D. X 3.

1) si pacti simus] Duo domini fundi inter se pacti sunt, ut alternis annis fructum perciperent: et alter, qui suo anno fructus percipit, alterum suo anno fructus percipere non patitur. Quaerebatur igitur, utrum prohibitus fructus percipere, conducti actionem habeat, an potius communi dividundo? Eadem quaestio est, et si alter, postquam fructus ad se pertinentes percipit, pecoribus immissis fructus corrumpit, quos socius eius percipiturus erat. Et magis placuit, communi dividundo agi, quam conducti. Nam quomodo locatio esse potest, mercede non constituta? Dari autem etiam praescriptis verbis actio potest.

Cyrilli. Cum socio pactus sum, ut alternis annis fructum perciperemus: hic vero placitis non stetit, vel pecoribus immissis fructus mei anni corrupti. Non habeo adversus eum conducti actionem: nam merces constituta non est: sed communi dividundo vel praescriptis verbis actionem.

XXIV. Iulian. Si servus meus et tuus ex rebus²⁾ meis quid adquisierit, commune quidem fit: iudicio³⁾ autem communi dividundo⁴⁾ id solus percipio²⁾.

1) iudicio autem communi dividundo] Hoc significat, non posse me id, licet ad me pertineat, propria auctoritate accipere, sed per iudicem: nam antequam id iudicio petatur, commune est.

2) id solus percipio] Bonae fidei convenit, ut singuli domini praecipuum habeant, quod ex rebus eorum servus adquisierit.

Cyrilli. Servus communis noster ex re quoque mea utrique acquirit: in iudicio autem communi dividundo mihi adiudicatur.

Qui, ne secum communi dividundo ageretur³⁾, L. 24. §. 1. partem suam alienavit, socio tenetur rei alienatae nomine⁴⁾. D. eod.

3) qui ne secum — ageretur] Socius, qui mutandi iudicii causa partem suam alienavit, in factum actione convenitur.

4) rei alienatae nomine] In factum actione in id, quod interest, ut lib. 10. tit. ult. cap. 1. et 12.

Hoc est, alteri eam tradidisti, nec agere hoc iudicio possum. Habeo igitur adversus te praetoriam actionem, ut dictum est libro ultimo partis primae Digestorum: nam huius iudicii evitandi causa dominium rei alienasti, forte ea potentiori tradita.

XXV. Idem. Si servi communis nomine²⁾, qui servum habebat decem aureis dignum, conventus sim, et condemnatus decem aureos praestiterim: quamvis servus servi decesserit²⁾, quinque mihi praestabis: L. 25. D. eod.

νομίσματα· καὶ διαφερόντως, ἔαν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ἕτερον ἐκτήσατο δοῦλον ὁ δοῦλος.

ἔαν ὀνόματι κοινοῦ δοῦλον] Ἐάν κοινὸς ἡμῶν δοῦλος εἶχε Πάμφιλον βικάριον, ἄξιον ὄντα δέκα νομίσματα, καὶ ἐναχθεὶς ἐπὶ αὐτοῦ τῆ δὲ πεκούλιο κατεδικάσθη διὰ τὸν βικάριον αὐτοῦ, ὡς ὄντα ἐν τῷ πεκούλιῳ, καὶ δέδωκα τὰ δέκα νομίσματα, εἰ καὶ ἀποθῆται ὁ βικάριος, ὅμως διὰ τοῦ κομμοῦνι διβιδουῖνδο ἢ διὰ τῆς πρὸ σοκίου παρέχειν μοι ὀφείλεις ε. νομίσματα, ἐπειδὴ ἠλευθέρωσά σε τῆς δὲ πεκούλιο. πολλῶ δὲ μάλλον, εἰ μετὰ τὴν τελευτήν Πάμφιλου ἄλλον βικάριον ὁ ἐπίκοινος ἡμῶν οἰκέτης ἐκτήσατο.

Κυρίλλου. Ὁ ἐναχθεὶς τῆ πεκούλιο καὶ καταβαλὼν, κἄν φθῆται ὑστερον τὸ πεκούλιον, ἀπαιτεῖ τὸν κοινωνὸν τὸ μέρος.

τελευτήσῃ ὁ τοῦ δοῦλου δοῦλος] † Τοῦτον γὰρ εἶχε μόνον ἐν πεκούλιῳ τὸν δοῦλον ὁ δοῦλος· καὶ ἐάν ἐναχθεὶς ἐγὼ διὰ τὸν πρῶτον δοῦλον τῆ περὶ τοῦ πεκούλιου παρῆσχω ε. νομίσματα, ἄξιον τυχόν ὅπως καὶ τοῦ πεκούλιαρίου δοῦλου ε. νομισμάτων, δίδωμι μοι τὰ πέντε, καὶ μετὰ τελευτῆς τοῦτου, ἐπειδὴ ἠλευθέρωσά σε τῆς ἐπὶ τῷ πεκούλιῳ ἀγωγῆς. [Sch. b II. 62.]

L. 26. κς'. Αλφ. Ἐάν ὁ κοινὸς δοῦλος παρὰ τῷ ἐνὶ
D. X. 3. κάμνων κλασθῆ, γῶρα τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ, εἶγε κατὰ ῥαθυμίαν τοῦ κοινωνοῦ καὶ οὐ ταχρῶς συνέβη.

ἔαν ὁ κοινὸς δοῦλος] Τοῦ ἐπικούινου οἰκέτου παρ' ἐπὶ τῶν δεσποτῶν ὑπάρχοντος καὶ ἐργαζομένου αὐτῷ, ἐλάσθη τὸ σκέλος αὐτοῦ. καὶ ἐξήτηθη, ποίε δύναται ἀγωγῆ ὁ ἕτερος τοῦ οἰκέτου δεσπότης κερησθῆ κατὰ τοῦ κοινωνοῦ, παρ' ἣ ἐργαζόμενος ὁ οἰκέτης ἐλάσθη. καὶ ἤρρεσεν, εἰ παρ' αἰτίαν τοῦ δεσποτου καὶ μὴ κατὰ τύχην συνέβη κλασθῆναι τὸν πόδα τοῦ οἰκέτου, διὰ τοῦ κομμοῦνι διβιδουῖνδο δύνασθαι τὸν ἄλλον δεσπότην ἀπαιτεῖν τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν.

Κυρίλλου. Εἰ ὁ κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ οἰκέτης παρὰ σοὶ κλασθῆ παρὰ κούλταν, σοὶ ἐνάγω κομμοῦνι διβιδουῖνδο.

† Ὁ τὸν κοινὸν δοῦλον ἀγέλων ἢ τραυματίζων ὑπόκειται τῷ Ἀκουλίῳ· πλὴν ὁ μὲν δεσπότης τέλειον υσοφρονησὶμὸν ἐπάγει τῷ δοῦλῳ, ὡς tit. α. κεφ. ιζ'. θεμ. β'. τοῦ ιζ'. βιβ. ὁ δὲ υσοφρονησὶμὸς μέτριον, ὡς κεφ. κγ'. τοῦ αὐτοῦ τίτλου. [Sch. c. II. 62.]

L. 27. κς'. Παῦλ. υ) Ὁ εἰς τῶν κοινωνῶν βασιανίζει τὸν
D. eod. κοινὸν δοῦλον οὐ δύναται, εἰ μὴ διὰ κοινὸν πρῶγμα.

ὁ εἰς τῶν κοινωνῶν] Οὐ δύναται εἰς τῶν δεσποτῶν ἐμβάσανων ἐρωτησὶν ποιεῖσθαι ἐπὶ τῷ κοινῷ οἰκέτῃ, εἰ μὴ προσφάσει κοινῆς αἰτίας.

Κυρίλλου. Οὐ δύναται τὸν κοινὸν οἰκέτην βασιανίζειν, εἰ μὴ εἰς κοινὸν πρῶγμα.

L. 28. κη'. Ὁ κοινωνὸς οὐκ ἔχει δίκαιον ἐν τῷ κοινῷ
D. eod. πρῶγματι ποιεῖν τι παρὰ γνώμην τοῦ κοινωνοῦ. δύναται δὲ υ) κωλύειν ὁ κοινωνὸς τὸν ἄλλον ποιεῖν τι. ἐν ἴσῃ γὰρ αἰτία ἰσχυρότερός ἐστιν ὁ κωλύων. ὁ δὲ δυνάμενος κωλύσαι καὶ μὴ κωλύσας οὐκ ἀναγκάζει μὲν υ) αὐτὸν καταλύσαι· διὰ δὲ τοῦ διαιροῦντος τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίου ἢ ζημίᾳ ἀποθεραπεύεται· εἰ δὲ συνήρρεσεν αὐτῷ ποιεῖν, οὐδὲ περὶ ζημίας ἀγωγὴν ἔχει κατ' αὐτοῦ. ὁ μὲντοι τοῦ κοινωνοῦ ἀπόντος ἐπὶ βλάβῃ τι ποιήσας περιαιρεῖ τὸ γεγονός.

ὁ κοινωνός] Ἐάν ἐπικούινον ἔχωμεν οἶκον ἢ ἀγρόν, οὐδεὶς ἡμῶν δύναται ἰκόντος τοῦ ἕτερου ποιεῖν ἔργον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ κωλύεται ποιῶν ὑπὸ τοῦ ἕτερου. ἐκατέρων γὰρ μίαν τύχην ἔχοντων ἐπὶ τῷ πρῶγματι, ἢ τοῦ κωλύοντος αἰρέσεις βελτίων ἐστίν. ἀλλὰ ποιῶν, μὲν βουλόμενον τὸν κοινωνὸν δύναται ὁ ἕτερος κωλύσαι, ποιῶντα δὲ ἀπαξ κατὰ κανοτομίαν οὐ δύναται ἀναγκάσαι καταλύειν, ἀπερ ἐποίησατο. ἔδει γὰρ μάλλον

et multo magis, si post eius mortem alium servum servus acquisierit.

1) si servi communis nomine] Si servus communis noster Pamphilum vicarium habeat, decem aureis dignum, et eius nomine de peculio conventus et propter vicarium, qui in peculio erat, condemnatus sim et decem praestiterim, quamvis vicarius decesserit, tamen communi dividendo vel pro socio quinque mihi praestare debes, quia te actione de peculio liberavi. Multo magis, si post mortem Pamphili alium vicarium servus communis noster acquisierit.

Cyrilli. Qui de peculio conventus est et solvit, quamvis postea peculium perierit, partem a socio petit.

2) servus servi decesserit] Hunc enim servum tantum in peculio servus habebat: et si ego propter servum ordinarium de peculio conventus decem praestiterim, cum et servus peculiaris decem forte aureis dignus esset, quinque mihi praestabis, etiam post mortem huius servi, quia te actione de peculio liberavi.

XXVI. Alfen. Si servus communis 1) apud unum ex sociis laborans crus fregerit, locus est communi dividendo iudicio, si quidem negligentia socii, non casu id contigerit.

1) si servus communis] Servus communis, cum apud unum dominorum esset eique operas praestaret, crus fregit. Et quaerebatur, qua actione alter servi dominus adversus socium, apud quem in opere servus crus fregit, uti possit? Et placuit, si culpa domini, non casu pedem servi frangi contigerit, communi dividendo iudicio alterum dominum damnatum exinde ortum consequi posse.

Cyrilli. Si servus communis noster apud te culpa tua crus fregerit, tecum communi dividendo ago.

Qui servum communem interfecit vel vulneravit, lege Aquilia tenetur. Ceterum dominus plenissimum ius castigationis habet in servum, ut tit. I. cap. 17. them. 2. lib. 16. usufructuarius autem ius modicae castigationis, ut cap. 23. eiusdem tituli.

XXVII. Paul. Unus ex sociis 1) de servo communi quaestionem habere non potest, nisi communis negotii causa.

1) unus ex sociis] Unus dominorum de servo communi quaestionem per tormenta habere non potest, nisi communis negotii causa.

Cyrilli. Unus de servo communi quaestionem habere nequit, nisi propter commune negotium.

XXVIII. Socio in re communi aliquid invito socio faciendi ius non est. Potest autem socius alterum socium prohibere, ne quid faciat: in pari enim causa melior est conditio prohibentis. Qui autem, cum prohibere posset, non prohibuit, diruere quidem eum non cogit: sed communi dividendo iudicio damnum sarcitur. Sin autem facienti consensit, nec de damno adversus eum actionem habet. Qui tamen absente socio ad laesionem eius quid fecit, quod factum est, tollit.

1) socio] Si domum vel agrum communem habeamus, neuter nostrum altero invito opus in eo facere potest, sed si id faciat, ab altero prohibetur. Nam cum duorum eadem conditio in re est, prohibentis conditio melior est. Sed socium, qui opus facere vult, alter prohibere potest, novo autem opere perfecto cogere non potest eum, ut diruat, quae fecit. Tunc enim magis

υ) Παῦλ. Fabr. Deest in Cod. Coisl. υ) δὲ Fabr. Deest Sed retinendum propter sequens δέ.

minus recte in Cod. Coisl. υ) μὲν Fabr. Deest in Cod. Coisl.

τότε καλύσαι, ὅτε τὸ ἔργον ἐπράττετο. εἰ δὲ τότε οὐκ ἐκόλυσε, διὰ τοῦ κομμοῦνι διβιδουῖνδο δύναται ἀπαιτῆσαι τὴν συμβάσαν αὐτῷ ζημίαν ἐντεῦθεν. εἰ μὲντοι συγγρησεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν οἰκοδομοῦντι, οὐδὲ ὅ) ὑπὲρ τῆς συμβάσεως ζημίας ἐνάγειν αὐτῷ δύναται. εἰαν δὲ ἀπόντος τοῦ ἐνὸς τῶν κοινοῶν ὁ ἕτερος πρὸς βλάβην αὐτοῦ τινα διαπράξῃται, τότε καὶ ἀναγκάζεται καταλύειν, ὅσα ἐποίησεν.

Κυρίλλου. Δύναμαι καλύειν τὸν κοινοῶν, ποιεῖν τι ἐν τῷ κοινοῷ· μετὰ δὲ τὸ ποιῆσαι, εἰ μὲν παρήμην, οὐ καταλύεται τὸ ἔργον, τὸ δὲ διαφέρειν ἀπαιτῷ ἐν τῷ κομμοῦνι διβιδουῖνδο, εἰ μὴ ἄρα καὶ συγγρησα αὐτῷ· εἰ δὲ ἀπελιμπανομῆν καὶ βλάβῃται, τὸ γεγονός καταλύεται.

† Ἐάν ἐπίκοινον ἔχομεν ἄγρον ἢ οἶκον, οὐδεὶς ἡμῶν δύναται ἀκοίτος τοῦ ἑτέρου ποιεῖν τι ἔργον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καλύεται ὁ ποιῶν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου. ἑκατέρου γὰρ μία τυχὴ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ μετὰ τὸ κτίσαι οὐ δύναται καταναγκάζειν αὐτὸν καταλύσαι, μὴ καλύσας, ὅτε ἔργον ἤπτετο. δύναται δὲ αὐτὸν ἀπαιτεῖν τὴν συμβάσαν αὐτῷ ζημίαν ἐντεῦθεν. [Sch. d. II. 62.]

κθ'. Παῦλ γ). Ἐάν ὁ εἰδὼς κοινὸν τὸ πρᾶγμα πλανᾶται περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ κοινοῦ, γῶρα τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστήριῳ, ἐφ' οἷς ἐδαπάνησε, κῆν ἀνηθός ἢ ὁ κοινοῦ αὐτοῦ. ὁ δὲ περὶ τὸ κοινὸν ὡς ἴδιον δαπανῶν οὐκ ἔχει ἀγωγήν.

Ἐάν ὁ εἰδὼς κοινὸν τὸ πρᾶγμα] Ἐάν τις ὑπονοῶν, τὸν ἐπίκοινον ἐαυτῷ καὶ Τίτιῳ ἄγρον μᾶλλον ἐαυτῷ καὶ Σεῖῳ προσήκειν, ἀνόλωσε περὶ αὐτὸν, ἀρκεῖ τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο εἰς τὴν τῶν ἀνωλῶματων ζητήσιν. τὸ μείζον γὰρ λέγω, εἰ μόνον ἐπίσταμαι εἶναι πρᾶγμα κοινόν, ἀγνοῶ δὲ, τίς ἐστὶν ὁ συγκεκτημένος μοι, δαπανῶν περὶ αὐτὸ ἔγω κατ' αὐτοῦ τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο· οὐ γὰρ γεγότων χειρῶν τοῦ κοινοῦ μου, ἵνα ἀπαιτῶμαι εἰδέναι, τίς ἐστὶ ὁ κοινός μου, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου φροντίζω. καὶ μᾶλλον διὰ τὸ πρᾶγμα, περὶ ὃ δαπανῶ, τίκτεται μοι ἡ ἀγωγή, οὐ μὴν διὰ τὸ πρόσωπον τὸ δεσπόζον τοῦ πράγματος. ἀμέλει κῆν πούπιλλος ἐστὶν ὁ συγκτήτορ μου, ἔγω κατ' αὐτοῦ τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο, ἵνα ἀποκαταστήσῃ μοι τὰ ἀνωλῶματα.

Δεσπότη προσέχομεν α). Οὐκ ἠδύνατο ὁ πούπιλλος γενέσθαι ἔνοχος. ἕτερον ἐστὶν, εἰαν πιστεῖον ἐμοὶ μόνῳ διαφέρειν τὸ πρᾶγμα τὸ ἐπίκοινον, ἀνόλωσα εἰς αὐτό· τότε γὰρ οὐδὲ τὸ κομμοῦνι διβιδουῖνδο δύναμαι ἔχειν, ὡς ἀνωτέρω ἐρηται, ἀλλ' οὐδὲ οὐτίλιον δίδοται μοι κομμοῦνι διβιδουῖνδο. ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς πρᾶγμα ἐπίκοινον . . . . .) ἀλλοτριῶν καὶ δαπανῶν περὶ αὐτὸ βούλεται ἔνοχον αὐτῷ γενέσθαι τινά, ἢ συγκτήτορα αὐτοῦ, ἢ πάντως δεσπόζοντα τοῦ ἀγροῦ· μόνον δὲ περὶ τὸ πρόσωπον οἰσθαίει, τουτέστιν, ἀγροῦ τῶν μέλλοντα αὐτῷ ἔνοχον γίνεσθαι.

Κυρίλλου. Ὁ εἰς ἐπίκοινα δαπανῶν, εἴτε ἀγροῦ, τίς ἐστὶ κοινοῦ αὐτοῦ, εἴτε ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ νομίζει, ἔχει κομμοῦνι διβιδουῖνδο· τὸ γὰρ πρᾶγμα τίκτει αὐτῷ τὴν ἀγωγήν, οὐ τὸ πρόσωπον τοῦ κοινοῦ. ἀμέλει καὶ πούπιλλος ἐνάγεται αὐτῷ. εἰ δὲ ἴδιον τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν, οὐκ ἔχει ἀγωγήν.

Τοῦ Ἄνων. Τὸ παρὸν νόει κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ εδ'. διγ.

χῶρα τῷ διαιροῦντι] † Ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς ἐπίκοινον τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς εἰς κοινὸν δαπανῶν, εἰ καὶ περὶ πρόσωπον πλανᾶται, ὁμῶς βούλεται ἔνοχον ἐαυτῷ ποιῆσαι τινα, καὶ διὰ τοῦτο οὐτίλιον δίδοται τοῦτο τὸ δικαστήριον κατὰ τοῦ ἀληθοῦς κοινοῦ. ἐνθα δὲ ὡς [εἰς] b) ἴδιον ἐδαπάνησε, ἔνοχον αὐτῷ c) ἕτερον οὐκ ἠβουλήθη ποιῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει ἀγωγήν, ἢ τὴν διρέκταν, ἢ τὴν οὐτίλιαν. μόνον δὲ τὴν παρακατάσχουσαν ἔχει, ὡς ἀνωτέρω ἐμαθες. [Sch. d. II. 62.]

οὐκ ἔχει ἀγωγήν] † Τὴν διαιροῦσαν δηλῶν ὅτι τὰ ἐπίκοινα, ἀλλὰ ἔχει παρακατάσχεσιν. [Sch. e. II. 62.]

Οἷοςδὴποτε τῶν κοινοῶν κινεῖ d) τὸ διαιροῦν τὰ

α) Sic legendum pro οὔτε, quod habet Cod. Coisl. γ) Παῦλ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. α) Haec verba abrupta quo pertineant in Cod. Coisl. invenire non potui. a) Spatium vacuum in Cod. Coisl. b) εἰς inserui et uncis inclusi, quum alienum sit a textu a Fabricio exhibito, et tamen deesse non possit. c) Sic scripsi pro αὐτῷ, quod habet Fabr. d) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. διαίρει.

eum prohibere debuisset, quum opus fieret. Quod si tunc non prohibuit, iudicio communi dividendo damnum inde sibi illatum consequi potest. Si tamen ab initio ei aedificanti consensit, nec de damno cum eo agere potest. Quodsi absente uno sociorum alter in damnum eius quid perfecit, diruere quoque cogitur, quae perfecit.

Cyrilli. Prohibere possum socium, quominus quid in re communi faciat. Postquam autem perfectum opus est, si quidem aedificam, non diruitur, id quod interest autem peto iudicio communi dividendo, nisi forte ei consensit: si vero me absente nocet, quod factum est, destruitur.

Si communem fundum habeamus aut aedes, neuter nostrum invito altero quicquam in eo facere potest, sed qui facit, ab altero prohibetur. Utriusque enim par conditio est in re. Sed postquam aedificaverit, cogere non potest, ut tollat, si non prohibuerit, cum opus aggrederetur. Potest autem ab eo damnum exinde sibi illatum petere.

XXIX. Paul. Si is, qui scit, rem esse communem 1), erret in persona socii, locus est communi dividendo iudicio 2) propter impensas, quas fecit, licet socius eius impubes sit. Qui autem in rem communem, quasi in propriam impendit, actionem non habet 3).

L. 29. D. X. 3.

1) si is, qui scit, rem esse communem] Si quis, quum suspicaretur, agrum sibi cum Titio communem ad se et Seium pertinere, impendia in eum fecerit, sufficit communi dividendo iudicium ad petendas impensas. Immo contendo, si tantum scio rem esse communem, ignoro autem, quis mecum eam communem habeat, et impensas in eam fecero, me adversus eum communi dividendo actionem habere. Non enim negotium socii mei gero, ut scire debeam, quis socius meus sit, sed rei meae curam habeo, et magis propter rem, in quam impendia facio, actio mihi nascitur, quam propter personam, quae dominium rei habet. Certo, etsi socius meus pupillus sit, adversus eum communi dividendo ago, ut impensas mihi restituat.

Dominum spectamus. Pupillus obligari non poterat. Aliud quid est, si rem communem ad me tantum pertinere existimans, in eam impendero. Tunc enim nec communi dividendo agere possum, ut supra dictum est, immo nec utile communi dividendo iudicium mihi datur. Nam qui scit, rem communem . . . . . et impendia in eam facit, obligare sibi alium vult, vel socium, vel omnino agri dominum. Tantummodo enim in persona errat, id est, ignorat eum, qui ipsi obligabitur.

Cyrilli. Qui in res communes impendit, sive ignoret, quis socius eius sit, sive alium pro socio habeat, communi dividendo agit. Nam res actionem gignit, non persona socii. Certe et pupillus eo convenitur. Sed si rem suam esse putaverit, actionem non habet.

Anonymi. Hoc intellige secundum distinctionem dig. 14.

2) locus est communi dividendo iudicio] Ille enim, qui scit, rem esse communem, quique velut in rem communem impendit, licet in persona erret, tamen alium sibi obligare vult, et ideo utile hoc iudicium adversus verum socium datur. Qui vero velut in rem propriam impendit, alium sibi obligare noluit, ideoque nullam habet actionem, aut directam, aut utilem: sed retentionem tantum habet, ut supra didicisti.

3) actionem non habet] Communi dividendo scilicet, sed retentionem habet.

Quilibet sociorum 4) iudicium communi dividendo L. 29. §. 1. D. cod.

ἐπίκοινα δικαστήριον· καὶ ὁ ἄλαλος ἐνάγεται τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ.

οἷος δὴ ποτὲ τῶν κοινωνῶν] Τοῦτο τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο οἷος δηλοῖται τῶν κοινωνῶν καλῶς ἐξαίρει μόνος κατὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. εἰ δὲ καὶ τις ἐκ τῶν κοινωνῶν εὐρεθῆ ἄλαλος, καλῶς κινεῖται κατ' αὐτοῦ τοῦτο τὸ δικαστήριον. καὶ εἴτε μὴδὲ ἕτερος τῶν κοινωνῶν νέμεται τὸ ἐπίκοινον, εἴτε εἰς ἐξ αὐτῶν οὐ νέμεται, καλῶς κινεῖ τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο.

Κυρίλλ. Καὶ εἰς τῶν κοινωνῶν καλῶς αἰτεῖ δικαστήν.

καὶ ὁ ἄλαλος] Κινεῖται τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο καὶ κατ' ἄλαλον.

Τοῦ ἄνων. Ὁ δὲ ἄλαλος ὑπὸ κορυφαῖον τελεῖ, ὡς βιβλ. γ'. τ. α'. διγ. γ'. καὶ ἰστυποῦτ. α'. τ. κγ'.

L. 30. λ'. Σκαεβ. e) Εἴτε μὴδὲς τῶν κοινωνῶν, εἴτε ὁ
D. X. 3. εἰς μὴ νέμεται, χῶρα τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα δικαστηρίῳ.

εἴτε μὴδὲς] Κυρίλλ. Καὶ μὴ νεμομένων τῶν δύο καὶ τοῦ ἑνὸς καλῶς κινεῖ τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο.

L. 31. λα'. Παῦλ. f) Τὰ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνήβου κελεύσει
D. eod. τοῦ ἄρχοντος ἀφορισθέντα ἀνδράποδα τῆς πατρῴας κληρονομίας κοινὰ μένουσιν.

τὰ εἰς ὑπηρεσίαν] Τελευτήσαντος πατρὸς ἐκέλευσεν ὁ πρῶτος, δύο ἀνδράποδα αὐτοῦ φυλαχθῆναι πρὸς ὑπηρεσίαν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ. μὴ νόμιζε, διὰ τῆς τοῦ πρῶτου κελεύσεως διηρησθαι ταῦτα τὰ ἀνδράποδα τοῖς πονύλλοις, ἀλλὰ δοκεῖ πάντων ἐπίκοινα αὐτὰ μεμενηκέναι τῶν κληρονόμων, εἴ γε πρὸς ὑπηρεσίαν ἀφορισθῆ τοῖς πονύλλοις.

Κυρίλλ. Εἰ ὁ πρῶτος ἀφορίσει τοῖς ἀνήβοις ἀνδράποδα εἰς ὑπηρεσίαν, οὐ παρὰ τοῦτο δοκοῦσιν διηρησθαι.

L. 1. λβ'. Ἐὰν ὁ εἰς ἐκ β) τῶν κοινωνῶν πωλήσῃ h) ἐξ
C. III. 37. ἀδιαρέτων τὸ ἐπιλαγχάνον αὐτῷ ἡμισὺ μέρος τοῦ ἄγρου, δύναιται ὁ ἀγοραστὴς συγκροτῆσαι τὸ διαιροῦν τὰ ἐπίκοινα δικαστήριον μετὰ τοῦ ποτὲ i) κοινωνοῦ. καὶ εἰ μὲν μὴ δύναται ἀβλαβῶς διαιρεθῆναι ὁ ἄγρος, ὑπερθεματισμοῦ γινομένου, τῷ ἐνὶ προσκυροῦται· εἰ δὲ δύναιται διαιρεθῆναι κατὰ τὰ κλίματα, διαιρεῖται ἐκατέροις.

ἐὰν ὁ εἰς] Θεοδώρου. Μετὰ προκάταξιν τοῦ κομμῶνι διβιδουῖνδο οὐκ ἐκποιεῖ τις τὸ ἀνήγον αὐτῷ μέρος ἐκ τοῦ κοινῶν πράγματος χωρὶς τοῦ κοινῶν· πρὸ γὰρ προκατάξιν τοῦτο ποιεῖ. καὶ λοιπὸν ὁ ἀγοραστὴς ἐνάγεται ἐν τῷ κομμῶνι διβιδουῖνδο εἰς τὸ διαιρεῖν, ὃ ἡγορασεν. μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἢ α'. διατ. τοῦ ββ'. τ. α'. βιβ. ἐνανθια γὰρ λέγει, προκατάξιν κινεῖσθαι. τὸ κατὰ πόδα οὕτως ἔχει. Ὁ οὖς ἀδελφός εἰ μόνον τὸ ἀνήγον αὐτῷ μέρος τοῦ κτήματος ἐπάλησε, τὴν πρῶσιν ἀνατρέπεσθαι οὐ χρεῖ. ἀλλὰ κατ' ἐκείνον, τοῦ ἀγοραστοῦ φημί, μεθ' οὗ σοι τὸ αὐτὸ κτήμα κοινὸν εἶναι ἤρξατο, κινεῖ τὸ κομμῶνι διβιδουῖνδο· διὰ ταύτης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὁλόκληρον τὸ κτήμα, εἰ ἐν ὑπερθεματισμῷ νικήσεις, καταβυλλομένης τῆς κοινῶν τῆς ὑπὲρ τοῦ μέρους τιμῆς, καθέξεις, ἢ τὸ τοῦ τιμηματος μέρος, ἐὰν ὁ ἕτερος βελτίονα αἴρεσιν προσήγαγεν ὑπερθεματισμοῦ λήψῃ· ἐὰν δὲ ἡ διαίρεσις τοῦ κτήματος χωρὶς τινος βλάβης λυσιτελῶς γενέσθαι δύναται, τὸ μέρος τοῦ ἄγρου προσκυροῦσθαι σοι νευθῆναι. τοῦτον δηλαδὴ φυλαττομένου, ἵνα μετὰ προκατάξιν μὴδὲ τὸ ἴδιον μέρος, τῶν λοιπῶν τοῦ πράγματος δεσποτῶν μὴ συναίνουτων, δύνηται ἐκποιῆσαι.

† Ζήτει βιβ. ιζ'. τ. α'. κεφ. ε'. λέγον ἐκ μέρους, ἢ χρήσις τῶν καρπῶν καὶ ἀδιαρέτως καὶ διηρημένως συνίσταται. πλὴν οὖν ἀφελόμενον λέγειν, ὅτι, εἰ καὶ μὴ διηρηται τὸ μέρος, ὅμως δῆλον ἔχει τὸ ποσόν, τοῦτέστι τὸ μέρος. Ζήτει βιβ. νη'. τ. α'. κεφ. β'. καὶ γ'. θεμα α'. φησὶ γὰρ τὸ μὲν β'. κεφάλαιον· ὁ δικαστὴς, ἐνθα μὴ δύναται τοὺς ἄγρους διελεῖν, προσκυροῖ καὶ μετατίθησι τοὺς ἄγρους. τὸ δὲ γ'. κεφαλ. θεμα α'. προσκυροῦν καὶ καταδικάζων, τοῦ ἐνὸς λαμβάνοντος μέρος τοῦ γειτόνου, καὶ ὑπὲρ τούτων δίδοντος χρήματα. τὸ δὲ β'. θεμα· καὶ εἴνα

exercere potest. Mutus etiam ⁵) communi dividendo iudicio convenitur.

4) quilibet sociorum] Hoc communi dividendo iudicium quilibet sociorum recte adversus omnes reliquos poscit. Sed et si quis ex sociis mutus sit, recte cum eo hoc iudicio agitur. Et sive neuter sociorum rem communem possideat, sive unus eorum non possideat, recte agit communi dividendo.

Cyrilli. Etiam unus ex sociis recte iudicem poscit.

5) mutus etiam] Communi dividendo etiam cum muto agitur.

Anonymi. Mutus sub curatore est, ut lib. 3. tit. 1. dig. 3. et Instit. 1. tit. 23.

XXX. Scaevola. Sive nullus ¹) sociorum, sive alter non possideat, locus est communi dividendo iudicio.

1) sive nullus] Cyrilli. Et quum uterque vel unus non possidet, recte communi dividendo agit.

XXXI. Paulus. Mancipia ministerio ¹) pupilli iussu magistratus definita, paternae hereditatis communia manent.

1) mancipia ministerio — definita] Patre defuncto, Praetor iussit, duo mancipia eius ministerio liberorum eius reservari. Noli putare, hoc Praetoris iussu mancipia inter pupillos esse divisa, sed omnium heredum communia permansisse videntur, si quidem ministerio pupillorum reservata sint.

Cyrilli. Si Praetor ministerio pupillorum mancipia reservaverit, non propterea divisa esse videntur.

XXXII. Si unus ¹) ex sociis partem dimidiam ²) praedii, quae ei obtigerat, pro indiviso vendiderit, emtor eum socio communi dividendo agere potest: et si quidem praedium commode dividi non possit, licitatione facta, uni adiudicatur: si autem regionibus dividi possit, inter utrumque dividitur.

1) si unus] Theodori. Post iudicium communi dividendo acceptum nemo partem rei communis ad se pertinentem sine socio alienare potest: nam ante litem contestatam hoc facere potest. Ceterum emtor communi dividendo convenitur, ut dividat, quod emit. Ne tibi obstat const. 1. tit. 52. lib. 4. Nam hoc loco ait, litem contestatam esse. Τὸ κατὰ πόδας haec habet: Frater tuus, si solam portionem praedii ad se pertinentem distraxit, venditionem revocari non oportet: sed adversus eum, emtorem dico, cum quo tibi idem praedium commune esse coepit, age communi dividendo. Ea autem actione universum praedium, si licitatione vicieris, ex soluto socio partem pretio, obtinebis, aut vicii portionem, si meliorem alius conditionem obtulerit licitando, consequeris. Quodsi divisio praedii sine cuiusquam iniuria commode fieri possit, portionem praedii tibi adiudicatam possidebis: hoc videlicet custodiendo, ut post litem contestationem nemo nec partem suam, ceteris rei dominis non consentientibus, alienare possit.

Quaere lib. 16. tit. 1. cap. 5. in quo dicitur, usumfructum pro parte indivisa et divisa constitui. Dicendum igitur est, partem, licet non dividatur, tamen certam quotam habere, id est, partem. Quaere lib. 58. tit. 9. cap. 2. et 3. them. 1. Nam caput 2. quidem dicit: Iudex, ubi fines dirimere non potest, adiudicat et fines transfert. Cap. 3. autem, them. 1. dicit: Adiudicatus et condemnans, uno partes vicini accipiente et pro his certa pecunia praestita. Thema 2. autem

e) Σκαεβ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. f) Παῦλ. Cod. Coisl. Deest apud Fabr. g) ἐκ Cod. Coisl. deest apud Fabr. h) Fabr. πωλήσῃ. i) ποτὲ Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

μόνον τόπον φιλονεκούμενον δύναται διαμερῆν καὶ προσκυροῦν. ἕξει βιβ. νθ'. tit. η'. κεφ. ιγ'. καὶ βιβλίον λδ'. tit. γ'. κεφ. α'. καὶ βιβ. μζ'. tit. α'. καὶ κεφ. μ'. [Sch. f. II. 62.]

ἡμισυ μέρος] † ἤσθι γὰρ τὸ κς'. κεφάλαιον τοῦ β'. τίτλου τοῦ ν'. βιβλίου. ὅλον τόπον καλῶς νέμομαι καὶ διὰ τῆς χρονίας νομῆς δεσπόζω, καὶ ὅλον μέρος ἀδιαίρετον ἐκποιηθέν, οὐ μὴν ἄλλον οἶον, εἰ τι ἔχω. τούτο γὰρ οὐδὲ παραδίδοσθαι δύναται. [Sch. g. II. 63.]

λγ' κ). Ἐὰν ὁ εἰς τῶν κοινωνῶν τέλειον τὸν ἐπίκοινον ἀμπελώνα ἐπόθηται τινι, τοῦ κοινωνοῦ μὴ συναινοῦντος, ἔχει μὲν ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγὴν ἐπὶ τῷ ἡμίσει μέροςι κατὰ τοῦ δανειστοῦ ὁ κοινωνός. ἔχει δὲ καὶ τὸ δικαστικὸν τῶν κοινῶν ¹⁾ δικαστήριον, καὶ ὀφείλει ὁ δικαστὴς ἐπὶ τῶν δύο προσκυρωσῶν τὸν ἀμπελώνα, καὶ κελεύσαι, αὐτὸν ²⁾ τὴν τοῦ ἡμίσεος ³⁾ διατιμήσιν παρέχειν ⁴⁾ τῷ ἐτέρῳ.

τέλειον τὸν ἐπίκοινον ἀμπελώνα] Διήρητο γὰρ ὡς εἰς εἰκῶνα καὶ ἀμπελώνα καὶ τὰ κλίματα διηρέθη. οὗτω γὰρ ἔγνωσ καὶ ἐν τῷ κομμοῦνι διβιδούνδο, ὅτι δύναται καὶ εἰς κλίματα διαμερῆν τὸν ἄρρον δικαστῆς, εἰν ἀβλαβῶς τούτο ποιῆ. εἰν γὰρ ἀνάγκη, ἢ δένδρα τμηθῆναι ἢ εἰκῶν βλάβην γενέσθαι εἰς τὴν διαίρεσιν, οὐκ ὀφείλει τούτο ποιεῖν ὁ δικαστῆς. εἰ δὲ τῆς διαμερέσεως γνωμῆς ἐνέρεθῃ τὸ τοῦ ἐνός μέρος πλείονος ἀξίον, ἐν χρημασιν ὁ ἕτερος ἀναπληροῦται τὸ διαφέρον. οὗτω γὰρ καὶ ἡ ἐπομένη διατάξις ἐν ἄμπελωνι μόνον τὸν ἄρρον, τῷ ἐπὶ πάντως ἐκέλευσε προσκυρωθῆναι αὐτὸν καὶ μὴ διαμερῆναι. σημειῶσαι, τί φησιν ἡ διατάξις, ὅτι μετὰ προκαταρξίν οὐδεὶς δύναται ἐκποιεῖν οὐδὲν. πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ λιγιόσσα γίνεται τὰ πράγματα δικῆς περὶ αὐτῶν κίνουμένης. ἔπειτα, καὶ ὅτι ὁ δικαστῆς γίνεται αὐτῶν δεσπότης, ἵνα ὡς ἔχον αὐτῶν ἔξουσίαν, ὡς βούλεται, προσκυρώσῃ καὶ ποιῆσῃ αὐτῶν ἐξ ὁλοκλήρου δεσπότην μερικῶς αὐτῷ διαφέροντος.

Θεοδώρου. Ὁ ὑποθέμενος τὸ κοινὸν πρᾶγμα οὐ ποιεῖ ἐνέχεσθαι τὸ μέρος τοῦ ἰδίου κοινωνοῦ, ἀλλὰ ἀναδίδοται ἐκείνῳ τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ μέρος. τὸ αὐτὸ φησὶ καὶ ἡ ζ'. διατ. τοῦ λη'. tit. τοῦ παρόντος γ'. βιβλίου. Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Ἐὰν ἀποδεχθῇ τῷ ἄρρονι τῆς ἐπαρχίας, τὸν ἀδελφὸν τὸν σὸν τοὺς κοινούς ἀμπελώνας εἰς ἐνέχρον εἰςδεδοκῆναι, ἐπειδὴ τὸ μέρος τὸ σὸν, ὅπερ ἐν ταῖς ἀμπελοῖς ταῖς αἰς εἶχες, τοῖς δανεισταῖς ὑποθέσθαι οὐκ ἠδυνήθη, ὁ ἄρρον τῆς ἐπαρχίας ἀποκαταστήναι τοῦτο τὸ μέρος κελεύσει μετὰ τῶν καρπῶν, οὕτως ὁ δανειστὴς ἐκ τοῦ σου μέρους ἔλαβεν. ὁ δὲ αὐτὸς ἄρρον τῆς ἐπαρχίας περὶ τῆς διαμερέσεως τῶν ἀμπελωνῶν μεταξὺ σου καὶ τοῦ δανειστοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου διαγνωσέται, καὶ κελεύσει τούτων λαμβανόμενης ποσότητος, ὅσης ἂν ὄρησῃ τὸ μέρος τοῦ ἀδελφοῦ σου ἄξιον εἶναι, τὸ μέρος τοῦτο, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἔλαβεν, σοὶ ἀποκαταστήσαι, ἢ διατιμηθέντος τοῦ σου μέρους, πρὸς τὸν δανειστὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου τὸ σὸν μέρος μετενεγκῆν. Σημειῶσαι δὲ, ὅ φησιν ἡ διατ. ὅτι μετὰ καρπῶν ἀναδώσει ὁ δανειστὴς τὸ μέρος τοῦ ἀμπελωνός. ἐπειδὴ γὰρ ὁ δανειστὴς μᾶλλον φίδε καρποῦται, εἰδὼς τὸ ἀλλότριον εἶναι τὸν καρπὸν. κἄν γὰρ ἐνομίζεν αὐτὸν τελείως εἶναι τοῦ δανειζομένου, οὐδὲν ἦπτον ἀλλότριον αὐτὸν ἡμίστατο. διὰ τούτου καὶ τοὺς καρποὺς οὐ κερδαίνει.

ἔχει δὲ καὶ τὸ δικαστικόν] Πρῶτον γὰρ χρὴ δολογηθῆναι διὰ τῆς παρικοινοῦσας ἢ ἕμ, ὅτι δεσπότης ἐστίν, καὶ οὕτω μεταξὺ δύο δεσποτῶν κινήθηται τὸ κομμοῦνι διβιδούνδο. καὶ βλέπε ἐκ τῆς διατ. ὅτι καὶ μετὰ ⁵⁾ δανειστοῦ κινεῖται τὸ κομμοῦνι διβιδούνδο.

ἐπὶ τῶν δύο προσκυρωσῶν] Ἐπειδὴ γὰρ ὅλος ἦν ἀμπελών, καὶ τῆς διαμερέσεως γνωμῆς ἀνάγκη ἦν, τινὰς τῶν ἀμπελωνῶν τμηθῆναι, ὡς ἐπιβλαβούς οὕσης τῆς διαμερέσεως, ὁλοκλήρῳ φησὶ ἐπὶ τὸν ἀμπελώνα προσκυρωθῆναι.

λδ'. Ἐὰν ὁ εἰς τῶν κοινωνῶν μέρος τινῶν πραγμάτων ἐξεποίησεν, οὐκέτι δύναται περὶ αὐτῶν ἐνάγεσθαι παρὰ τοῦ κοινωνοῦ τῷ διαμεροῦντι ⁶⁾ τὰ ἐπίκοινα δικαστήριον, ἀλλὰ περὶ μόνων, ὧν διακατέχει. εἰ δὲ βούλεται ἐκείνος καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἡγορακότας ἀποστήναι

ait: Et unum quoque locum, de quo controversia est, dividere potest et adiudicare. Quare lib. 59. tit. 8. cap. 13. et lib. 35. tit. 3. cap. 1. et lib. 47. tit. 1. et cap. 40.

²⁾ partem dimidiam] Dicit enim cap. 26. tit. 2. lib. 50. Locum certum recte possideo et per longam possessionem dominium eius acquirō, et certam partem pro indiviso alienatam, non etiam incertam: verbi gratia, si quid habeo: hoc enim nec tradi potest.

XXXIII. Si unus sociorum vineas communes in solidum ¹⁾ alicui obligaverit citra consensum socii, C. III. 37. in rem actionem de dimidia parte adversus creditorem socius habet. Habet autem et communi dividendo iudicium ²⁾: et iudex uni eorum vineas adiudicare ³⁾ debet et praecipere, ut dimidiae partis aestimationem alteri praestet.

¹⁾ vineas communes in solidum] Fortasse enim in vineam et olivetum divisus erat, et regionibus erat divisus: nam in iudicio communi dividendo quoque didicisti, iudicem regionibus fundum dividere posse, si sine laesione hoc faciat. Nam si vel arbores caedi vel oleis damnum inferri divisionis causa necesse sit, iudex hoc facere non debet. Sed si divisione facta pars alterius plus pretii habeat, alter, quod deest, pecunia supplet. Nam sic et constitutio sequens, quum in vinea tantum fundus consisteret, uni eum adiudicari nec dividi iussit. Nota, constitutione dici, post litem contestatam alienare posse neminem: primum, quia res lite de his mota litigiosa fiunt; deinde, quia iudex earum dominus fit, ita ut potestatem earum habens, cui velit, eas adiudicet eumque dominum rei pro parte ad eum pertinentis, in solidum faciat.

Theodori. Qui rem communem obligavit, non efficit, ut pars socii pignori obligetur, sed illi pars sua redditur. Idem dicitur et const. 7. tit. 38. huius lib. 3. Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Si probatum fuerit Praesidi provinciae, fratrem tuum vineas communes pignori dedisse, quam partem tuam, quam in vineis habebas, creditoribus obligare non potuit, Praeses provinciae restitui tibi eam partem iubebit cum fructibus, quos creditor ex tua parte percepit. Idem Praeses provinciae de divisione vinearum inter te et creditorem fratris tui cognoscat, et iubebit eum, accepta summa, quanti statuerit partem fratris tui valere, eam partem, quam de fratre tuo accepit, tibi restituere, aut aestimata tua parte, ad creditorem fratris tui partem tuam transferre. Nota, constitutione dici, creditorem cum fructibus partem vineae redditurum: etenim creditor mala fide fruitur, sciens fructum esse alienum: licet enim eum in solidum debitoris esse existimaret, nihilominus alienum esse sciebat. Ideo fructus non lucratur.

²⁾ habet et communi dividendo iudicium] Primum enim actione in rem speciali certum fieri debet, eum dominum esse, et tunc communi dividendo inter utrumque dominum agi. Nota ex constitutione, etiam cum creditore agi communi dividendo.

³⁾ uni eorum vineas adiudicare] Nam quum vinea totum quid efficeret et, si divisio fieret, necesse esset, ut plures vineae fierent ex illa una, dicit, vineam uni in solidum adiudicari, quoniam divisio nocitura sit.

XXXIV. Si unus ex sociis bonorum quorundam partem alienaverit, eorum nomine a socio communi dividendo iudicio conveniri non amplius potest, sed eorum tantum nomine, quae possidet ¹⁾. Si vero ille ab emtorum societate discedere velit, cum sin-

κ) λγ'. Fabr. Deest in Cod. Coisl. λ) Sic Cod. Coisl. Fabr. κοινωνῶν. μ) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. αὐτῷ. ν) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἡμίσεως. ο) Sic Cod. Coisl. Fabr. παραοξείν. π) Mallem κατά. ρ) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. διαμεροῦν. Basil. T. 1.

κοινωνίας, κινῆται πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὸ διαιροῦν τὰ ἐπίκοινα δικαστήριον. καὶ εἰ¹⁾ μὴ δύναται διαιρεθῆναι τὰ πράγματα, καθ' ὑπερθεματισμὸν ἐν προσκυρούσθωσαν. Ἐάν δὲ ὁ εἰς τῶν δικαζομένων πένης ὦν μὴ δύναται²⁾ ὑπερθεματίσαι, φερέσθω καὶ ἔξωτικός, ὀφείλων ὑπερθεματισμὸν ἐπὶ τῷ πράγματι ποιῆσαι³⁾.

ὧν διακατέχει] Τὰ μείναντα, φησὶν, παρ' αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν διαιρέσει μερίζονται· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν κινήσομεν κατὰ τῶν ἀγοραστῶν. μετ' αὐτῶν γὰρ ἔστιν κοινωνία, ὡς ἔγνωσεν ἐν τῇ πρώτῃ διατ.

πρὸς ἕκαστον αὐτῶν] Καθ' ἕκαστον ἀναγκάζεται κινήσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἐπὶ ἑτέρῳ πράγματι κοινωνός ἐστιν, οὐκ ἐν δικαστήριον μεταξὺ πάντων συνίσταται.

μὴ δύναται διαιρεθῆναι] Τότε διαιρεθῆναι οὐ δύναται, ὡς ἐθεματίσα σοι ἐν τῇ β'. διατ. ὅταν ἑτέρῳ βλάβη τις γένηται. Ἐγνώσθω δὲ ἐν τῷ κομμοῦνι διβιδούνδο τῶν δὲ ἰουδικίαις, ὅτι ὁ ἐμφυτευτικός ἀγρὸς οὐκ ὀφείλει εἰς κλίματα διαρῆσθαι, ἵνα μὴ σύγχυσις γένηται τῷ ἐμφυτευτικῷ κανόνι.

ὁ εἰς τῶν δικαζομένων] Πολλοὶ γὰρ εἰς τῶν κοινωνῶν πενέστερος ὦν δέδωκε α. ὁ δὲ ἕτερος ὑπερθεματίσεν αὐτὸν ἑτέρα α. καὶ τὰ κλίμα δὲ δώσειν λέγει. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ὑπερθεματίσαι, εὐρίσκω δὲ τὸν ἀνεχόμενον τὸ πρῶγμα λαβεῖν αἰ. δεῖ οὖν καὶ τὸν ἔξωτικὸν ἀγοραστὴν προσδεχθῆναι. σημειώσεται δὲ, ὅτι κἂν μὴ ἔστι πένης, παραιτῆται δὲ, ἴδια νομίματα παρασχῆναι, δύναται ἔξωτικὸν ἐπενεγκεῖν ὑπερθεματίσονται.

l. 4.
c. III. 37.

λέ⁴⁾. Ὡς περὶ ἢ τῆς κληρονομίας διαίρεσις καὶ χωρὶς ἐγγράφων γενομένη ἔρρωται, κατὰ τὸ κείμενον ἐν τῇ δωδεκάτῃ διατάξει τοῦ τριακοστοῦ ἔκτου τίτλου τοῦ τρίτου⁵⁾ βιβλίου τοῦ κώδικος· οὕτως καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἐπικοίνων, ἐὰν μείζονες ὦσι τῶν κέ'. ἐνιαυτῶν οἱ κοινοί, εἰ καὶ μὴ δι' ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων ἀποδείξεων ἐλέγχεται, ἰσχύει. εἰ δὲ ἕλαττον εὐρεθῆ⁶⁾ πρὸς ὄψον, ὁ ἄρχων διαγνώσεται, εἰ ὀφείλει ἀποκαταστήσαι⁷⁾. τῆς δὲ διαίρεσεως γενομένης, καὶ καρποὶ γίνονται λόγος, καὶ δαπανημάτων, καὶ δόλου καὶ ὀφθυμίας· πάντα γὰρ ταῦτα φέρονται ἐν τῷ διαιροῦντι τὰ ἐπίκοινα.

ἡ τῆς κληρονομίας διαίρεσις] Θεοδώρου. Ὁ διαρῶν ἀγραφὸς μετὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τὰ κοινὰ αὐτῶν πράγματα, οὐκ ἀνατρέπει τὴν γενομένην διαίρεσιν, εἰ μείζων ἐστὶν τῶν κέ'. ἐνιαυτῶν, εἰ μὴ ἄρα ἔξω δικαστηρίου διεῖλε καὶ περιεγράφη· τότε γὰρ, κἂν μείζων ἐστίν, ἀναλίσκει τὴν διαίρεσιν. Ἀνάγνωθι τὴν ἡ'. διατ. τοῦ κη'. τίτλου τοῦ προκειμένου βιβλίου, λέγουσαν, ὅτι οὐκ ἀνατρέπεται ἡ γενομένη διαίρεσις μεταξὺ τῶν μείζωνων, δηλονότι, εἰ ἐν δικαστηρίῳ προβῆ. ἴσθι δὲ, ὅτι γενικῶς κεῖται ἐν τῷ δ'. βιβ. tit. κα'. διατ. β'. ὡς ἡ ἀγραφὸς διανεμήσεται ἔρρωται, ἐὰν ὀρθῶς ἐγένετο. Τὸ κατὰ πόδας ἔσται ἔχει. Ἐὰν μείζων κέ'. ἐνιαυτῶν ὑπάρχουσα ἢ σὴ ἀδελφῆ τὰ ἐπίκοινα πράγματα διεῖλε, κἂν τὰ μάλιστα μὴ δι' ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ἀποδείξεων τὴν τούτων κοινωνίαν διαιρεθῆναι δείκνυται, ἐνίστασθαι τοῖς περιωφθεῖσι γρη'. εἰ δὲ ἦττων ἦν καὶ μήτε ὁ χρόνος, ὅς τῆς ἀποκαταστάσεως ἔστιν ὀρισμένος, ἔτι διεδραμεν, εἰ ἄρα εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστήναι ὀφείλει διὰ τὴν διαίρεσιν, τῆς αἰτίας διαγνωσομένης ὁ ἀρχὸν τῆς ἐπαρχίας δοκιμάσει. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ τῶν μενόντων ἡμῶν ἐπικοίνων γενέσθαι τὴν διαίρεσιν προνοήσει, τοῦτο μὲν τῶν δαπανημάτων, εἰ τις ἡμῶν εἰς τὰ ἐπίκοινα πράγματα ἐδαπάνησεν, τοῦτο δὲ καὶ τῶν καρπῶν καὶ δόλου καὶ κούλπας, (ἐπειδὴ ἐν τῷ κομμοῦνι διβιδούνδο δικαστηρίῳ πάντα ταῦτα καταφέρεσθαι οὐκ ἀμφιβάλλεται) λόγον ποιησάμενος, ἵνα ἐν πᾶσιν ἡ ἰσότης φυλαχθῆ.

καὶ καρποῦ] Πάντα τὰ νόμιμα τῆς διατάξεως . . . . . ἀνηρημένα, τὰ μὲν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν τοῖς πρώτοις, τὰ δὲ περὶ κομμοῦνι διβιδούνδο καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν δαπανημάτων ἐν τοῖς κομμοῦνι διβιδούνδο τῶν δὲ ἰουδικίαις, τὰ δὲ περὶ δόλου καὶ κούλπας καὶ ἐν αὐτῷ μὲν τῷ τίτλῳ, εἰρηται

7) Sic Cod. Coisl. Fabr. εἰ δέ. Inde ab εἰ μὴ usque ad finem hoc caput habet Syn. p. 152. 8) Syn. δύνηται. 9) Syn. ποιήσασθαι. 10) Habet λέ'. Fabr. Deest in Cod. Coisl. 11) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. τετάρτου. 12) Sic Cod. Coisl. Fabr. εὐρεθῆ. 13) Mallet ἀποκαταστήσαι, licet et ἀποκαταστήσαι defendi possit, ita scilicet, ut ad Praesidem provinciae referatur, qui arbitrabitur, num restituere debeat personam minorem XXV. annis.

gulis²⁾ communi dividundo iudicio agitur. Quodsi res dividi non possint³⁾, ei, qui licendo superaverit, adiudicentur. Quodsi alter litigantium⁴⁾ propter inopiam liceri non possit, extraneus etiam, qui liceri debeat, admittatur.

1) quae possidet] Quae, inquit, in divisione apud eum manserunt, dividuntur: de reliquis autem adversus emtores agemus. Cum his enim societas est, ut prima constitutione didicisti.

2) cum singulis] Cum singulis agere cogitur: nam quia quisque eorum in alia re socius est, non unum iudicium inter omnes consistit.

3) dividi non possint] Tunc dividi non possunt ut secunda constitutione tibi proposui, quum alii damnnum infertur. Didicisti autem tit. communi dividundo in libris de iudiciis, agrum emphyteuticarum regionibus non esse dividendum, ne canon emphyteuticarum confundatur.

4) alter litigantium] Nam saepe alter sociorum, qui pauperior est, mille dare vult, alter autem duo millia licetur, eaque se solutorum promittit. Ego quidem licendo superare non possum, invenio autem alium, qui mille trecentis aureis rem accipere vult. Itaque et extraneum emtorem admitti oportet. Nota autem, etiamsi pauper non sit, recuset tamen, pecuniam suam praestare, extraneum licitantem afferri posse.

XXXV. Sicut hereditatis divisio¹⁾, licet scriptura non intervenerit, rata est, ex constitutione duodecima tituli trigesimali sexti libri tertii Codicis: ita et divisio rerum communium, si socii maiores XXV. annis sint, quamvis non instrumentis, sed aliis probationibus probetur, valet. Si vero alter minor sit, Praeses aestimabit, an restitui debeat. Facta autem divisione, tam fructuum²⁾, quam sumtum, item doli et negligentiae ratio habebitur: haec enim omnia in communi dividundo iudicium veniunt.

1) sicut hereditatis divisio] Theodori. Qui scriptura non interveniente cum fratre suo res communes dividit, divisionem factam non rescindit, si maior XXV. annis est, nisi forte extra iudicium divisit et circumscriptus est: nam tunc, licet maior sit, divisionem rescindit. Lege const. 8. tit. 38. huius libri, qua dicitur, divisionem inter maiores factam non revocari, scilicet si in iudicio facta sit. Scias, generaliter dici lib. 4. tit. 21. const. 9. divisionem in scriptis non factam valere, si recte facta sit. Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Si maior quinque et viginti annis soror tua res communes divisit, quamvis non instrumentis, sed aliis probationibus earum diremтам communionem esse probetur, stari tamen finitis convenit. Quodsi minor fuit, nec tempus quod in integrum restitutioni praefinitum est, adhuc excessit, an in integrum propter divisionem restitui debeat, causa cognita Praeses provinciae aestimabit. Idem eorum etiam, quae vobis permanent communia, fieri divisionem providebit: tam sumtum, si quis de vobis res communes fecit, quam fructuum: et doli et culpa eorum in communi dividundo iudicio haec omnia venire non ambigatur) rationem habiturus, ut in omnibus aequabilitas servetur.

2) quam fructuum] Omnia iura, quae constitutione continentur, alibi iam sunt relata, de in integrum restitutione in parte Digestorum, de communi dividundo et fructibus et impensis in tit. communi dividundo librorum de iudiciis, de dolo et culpa tam eodem

δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸ σοκίου καὶ τῇ δὲ ἑβέβους καὶ τῶν ἰσοτιμῶν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἰσοτιμοῦσι ἀπλουστερον, ὅτι τοσαύτην ἀπαιτεῖται προνοίαν, ὅσην περὶ τὰ ἴδια· ἐν δὲ τοῖς δὲ ἑβέβους, ὅτι, εἴαν διὰ σπουδῆν προσελήφθη κοινωνός, τὴν ἀρχὴν ἐπιμελειαν ἀπαιτεῖται.

λς'. Οὐδεὶς ἄκων μένει κοινωνός· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῷ βουλομένῳ ἀπαγορεύσει τῇ κοινωνίᾳ.

οὐδεὶς] Θεοδώρου. Ὁ ἔχων πρᾶγμα ἐπίκονον μετὰ τιος δύναται αὐτὸ διακεῖν, προκαλούμενος αὐτὸν διὰ τῆς κομμῶν διβιδουῖνδο. οὐ δὲ ὑπέελε τὸν ἀνδρα. οὗτος γὰρ καλεῖται καὶ οὐ καλεῖ, ὡς δηλοῖ ἡ β. διατ. τοῦ λγ'. τιτ. τοῦ ε. βιβ. τὸ δὲ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Οὐδεὶς ἄκων μένει κοινωνός, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῷ ἀπαγορεύειν τὴν κοινωνίαν. διὸ προσέλευον δεξάμενος ὁ ἀρχὸν τῆς ἐπαρχίας ταῦτα, ἀπερ εἶναι σοὶ κοινὰ μετὰ τῆς ἀδελφῆς κατανοήσει, διαιρεθῆναι προνοήσει. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. οὐ δὲ ἔγνωσ ἐν τῷ δὲ ἑβέβους, ὅτι κοινωνία μὲν ἐστὶ ἡ κατὰ θέλησιν· ἐπίκονος δὲ πῆσις ἐστὶ καὶ ἀπὸ κληρονομίας καὶ ἀπὸ λεγάτου. ἐπὶ δὲ σημειώσαι, ὅτι περὶ τοῦ κληθῆναι τὴν δίκην εἴπεν, αὐτὸν προσελθῆναι τῷ ἀρχοντι· ἡ γὰρ ἀπαγορεύσεις οὐδαμῶς δεῖται προσελεύσεως.

TITULUS I'.

Κοινὰ γ) ἑκατέρων δικαστηρίων ζ), τῆς τε φαμιλίας διαιρέσεως καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, καὶ περὶ κοινωνῶν α) τῆς αὐτῆς δίκης.

α. Σαφῆς ἡ διάταξις. βούλεται γὰρ τὴν τῶν πραγμάτων διανέμησιν δύναμιν ἀγορασίας ἔχειν.

διανέμησιν] Τουτέστιν, ἡ διαίρεσις. τοῦτο ἔγνωσ ἐν τῷ γ'. τιτ. τοῦτον τοῦ βιβλίου διατ. δ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ διαίρεσις τῶν πραγμάτων ἐναλλαγὴν μίμειται, καὶ ὡς ἔγνωσ ἀνωτέρω, ποιεῖ καὶ τὴν πρᾶσεοκλήπις βέβους, εἰ καὶ εἰκεν ἀγορασία. καὶ ἡ ἐναλλαγὴ ἀγορασίαν μίμειται, καὶ αὐτὴ ἦν τὸ πάλαιον ἡ πρᾶσις καὶ ἡ ἀγορασία, ὡς ἔγνωσ ἐν προομίῳ τοῦ ζ. βιβ. τοῦ δὲ ἑβέβους. τοσαύτον δὲ εἰκεν, ὅτι καὶ ρεδιβιτορίαν ποιεῖ.

β'. Ὁ καθολικὸς μετὰξὺ ἰδιωτῶν δικάζειν δύναται· πλὴν οὕτω συμβάν, εἰ δέδωκεν ὁ καθολικὸς δικαστὴρ μετὰξὺ δύο ἰδιωτῶν κινουμένων τὴν περὶ διαιρέσεως ἐπικοινωνίαν πραγμάτων ἀγωγὴν· τῆς δὲ διαιρέσεως γενομένης, καθὼ συνείδεν β) οὗτος ὁ δικαστὴς, ἕκαστος τὰ ἐπιλαχόνοντα γ) πρᾶγματα αὐτῷ δ) νεμηθεῖη, δεσπότης γίνεται τῶν κατασχεθέντων πραγμάτων.

ὁ καθολικὸς] Θεοδώρου. Κἂν ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος δικαίον τοῦ δικάζειν ἐδόθη δικαστῆς ἐπὶ τῷ μερισμῷ τὰ ἐπίκονα πρᾶγματα, ὅμως ποιεῖ δεσπότηρ ἕκαστον τῶν κοινωνῶν τοῦ ἐπιλαχόντος αὐτῷ μέρους, εἴαν μὲντοι ἐπὶ τῇ διαιρέσει συνήρσαν. σημειώσαι οὖν, ὅτι συναίνεσιν θεματίζει τῶν δικαζομένων ἢ παροῦσα διάταξις, διὰ τὴν πρώτην διατ. τοῦ δ. τιτ. τοῦ παρόντος γ'. βιβλίου. Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Εἰ καὶ οὗτος τῇ διαιρέσει δικαστὴρ δέδωκεν, ἔτινι δικαίον τοῦ δοῦναι μὴ ἐστὶ· ὅμως, εἴαν οὐ ποτε κοινωνοὶ τῇ διαιρέσει συνήρσαν, ὅπερ ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὰ συναρῶσαντα νεμηθῆ, τοῦ μέρους τοῦ κοινωνοῦ τὴν δεσποτείαν κρατεῖ. Τοῦ δὲ κατὰ πόδας οὕτως ἔχοντος, ἐγὼ λόγου χάριν ἐθεμάτισά σοι τὸν καθολικὸν ἐπιδούνην μετὰξὺ ἰδιωτῶν στρατιωτῆν ἢ καὶ βουλευτῆν δικαστῆρ. σημειώσαι δὲ, ὅτι τοῦτο ἐστὶ τὸ ποιοῦν ἐρωσῶσθαι τὸ δικαστήριον, ὅτι συνήρσαν. ἔγνωσ γὰρ καὶ ἐν τῷ α. τιτ. τοῦ α. βιβ. τῶν δὲ ἰουδίαις καὶ ἐν τιτ. α. τοῦ γ. βιβ. τοῦ καθ. ὅτι ἡ συναίνεσις τῶν μερῶν καὶ τὸν μὴ ἔχοντα τὴν κατ' αὐτῶν δικαιοδοσίαν νόμιμον ποιεῖ δικαστῆρ.

γ'. Ὅτι ἡ κατὰ δόλον γενομένη διαιρέσις χωρὶς δικαστηρίου ἀνυπόστατος.

γ) Sic Cod. Coisl. Fabr. περὶ κοινῶν. ζ) Sic Cod. Coisl. Fabr. δικαίον. α) Sic Cod. Coisl. Fabr. κοινωνίας. β) Sic Cod. Coisl. Fabr. συνείδεν. ε) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐπιλαχόνοντα. δ) Fabr. αὐτῷ πρᾶγματα.

titulo, quam tit. pro socio librorum de rebus et Institutionum tractatur. Nam in Institutionibus dicitur simpliciter, tandem desiderari diligentiam, qualem suis rebus adhibet: libris de rebus autem, si propter industriam socius assumptus sit, summam diligentiam ab eo exigi.

XXXVI. Nemo ¹⁾ invitus manet socius: sed ei licet, si velit, renunciare societati. L. 5. C. III. 37.

1) nemo] Theodori. Qui rem cum aliquo communem habet, eam dividere potest, alterum communi dividendo actione provocans. Excipias autem maritum: nam hic provocatur ad iudicium, non provocat, ut ostendit const. 2. tit. 33. lib. 5. Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Nemo invitus manet socius, sed ei licet, renunciare societati: quapropter aditus Praeses provinciae ea, quae communia tibi cum sorore esse perspexerit, dividi providebit. Haec habet τὸ κατὰ πόδας. Tu vero libris de rebus didicisti, societatem voluntate consistere: communionem autem etiam ex hereditate et legato consistere. Praeterea nota, de lite movenda dici, eum Praesidem adire: nam renunciatio nequaquam exigit, ut Praeses adeatur.

TITULUS III.

Communia utriusque iudicii, tam familiae erciscundae, quam communi dividendo: et de consortibus eiusdem litis.

I. Manifesta est constitutio: vult enim rerum ¹⁾ vim emtionis obtinere. L. 1. C. III. 38.

1) divisionem] Hoc didicisti tit. 3. huius libri const. 4. Nam quum divisio rerum permutationi similis sit, ut supra didicisti, praescriptis verbis actionem quoque gignit, licet et emtioni similis sit. Etiam permutatio emtionem imitatur, et olim permutatio et emtio et venditio unum idemque erant, ut prooemio lib. 7. eorum, qui de rebus sunt, didicisti. In tantum autem similis est, ut et redhibitoriam gignat.

II. Catholicus ¹⁾ inter privatos iudicare non potest. Verum si ex facto Catholicus iudicem dederit inter duos privatos, qui communi dividendo iudicio agunt, et divisione facta, prout iudici huic placuit, quisque res, quae sibi obtigerint, possederit, rerum, quas tenet, dominus efficitur. L. 2. C. eod.

1) Catholicus] Theodori. Etiam si ab eo, qui ius iudicandi non habet, iudex ad dividendas res communes datus est, tamen dominum quemque sociorum efficit partis, quae ei obtigit, si modo in divisionem consenserint. Nota igitur, hac constitutione supponi consensum litigantium, propter const. 1. tit. 4. huius libri 3. Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Etiam si is divisioni arbitrum dedit, cui dandi ius non est: tamen, si socii quondam divisioni consenserint, quod quisque eorum secundum placita possidet, pro parte socii dominium nactus est. Quae cum τὸ κατὰ πόδας habeat, ego verbi causa posui, Catholicum inter privatos militem vel etiam Decurionem iudicem dedisse. Nota vero, ideo, quod consenserint, iudicium ratum fieri. Nam didicisti tit. 1. lib. 1. de iudiciis, et tit. 1. lib. 3. Cod. consensu partium eum quoque, qui iurisdictionem in eas non habet, legitimum iudicem effici.

III. Divisio per dolum ¹⁾ facta extra iudicium irrita est. L. 3. C. eod.

ἡ κατὰ δόλον] Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Καὶ τοῖς μείζονσι, κατὰ περιγραφὴν ἢ δόλον ἢ προπετῶς χωρὶς δικαστηρίου γενομένης διαρέσεως, εἰώθη βωθθεῖσθαι· ἐπειδὴ ἐν τοῖς βόνα φίδε δικαστηρίοις καὶ ὅπερ ἀνώως ἐγένετο, εἰς τὸ βελίον μετατυπῶνται. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. σημειώσαι δέ, ὅτι, εἰ καὶ ἐλάττορες ἦσαν, ἀμάχως ἀποκαθίστανται· αἴτιον δὲ τοῦ καὶ τοὺς μείζονας βοθηθεῖσθαι τὸ εἶναι βόνα φίδε τὰ β. δικαστήρια. καλῶς δὲ προσκεῖται καὶ τὸ χωρὶς δικαστηρίου. εἰ γὰρ ἐν δικαστηρίῳ γέγονεν ἡ διαίρεσις καὶ μὴ παρηκολούθησεν ἡ ἐκκλητος, ἀμάχως ἰσχύει ἡ καταδικη- ταῖα δέ, εἰ μείζονες ἦσαν οἱ κοινοῦ τῶν κε. ἐναντιῶν· εἰ γὰρ ἐλάττορες, οὐκ ἐκκλητου χρεῖα. Προσκεῖται ἐν τῷ κατὰ πόδας τὸ προπετῶς. ἰσῶς γὰρ πρὸς τὸν μὴ ὄντα μου κοινοῦν διειλόμην, κατὰ ἀγροίαν νομίμως ἐπέκουον εἶναι τὸ πρῶμα. ἔργωμεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ περὶ τῆν δεσποτείαν τοῦ πράγματος γενομένη πλάνη οὐδὲν ἡμᾶς ἀδικεῖ.

- l. 4. δ'. Δύο ὄντων τῶν κοινοῦν, ὁ ἕτερος ἐκ τῶν ἐπι-
c. III. 38. κοίνων χρημάτων ἠγόρασεν ἑαυτῷ πράγματα. τοῦτον αὐτὸς μὲν γίνεται δεσπότης· ἐνάγει δὲ καὶ ἀναγκά- ζεται ποιῆσαι τὸ ἀξίμιον τῷ κληρονόμῳ τοῦ κοινοῦ· τελευτήσαντα γὰρ αὐτὸν ἡ διάταξις θεματίζει.

δύο ὄντων τῶν κοινοῦν] Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Ἐάν ὁ σὸς θεῖος ἐκ τῶν ἐπικοίνων χρημάτων πράγματα ἠγόρασεν, αὐτῷ τὸ πρῶμα χειρίζω, μὴ τουτόσοι βοροσοι κοινοῦς ὑπόζων, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀμοιζόντων σοι μερῶν τῷ ἀξίμιῳ σου γενέσθαι πρόνοιαν προσήκει· καὶ διὰ τοῦτο τὸ πρῶμα τὸ ἀγορασθὲν ἐκείνων εἰς κοινὸν ἀγαγὲν παρὰ τὸν τοῦ νόμου τύπον ἄπειταις. Καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. τὸ δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀμοιζόντων σοι μερῶν εἰρηται ἀπὲρ κατὰ τὸδε μέρος, ὃ ἐξ ἡμισίας ἦσαν κοινοῦ.

ἡγόρασεν ἑαυτῷ πράγματα] Εἰ γὰρ εἰς λόγον τῆς κοινοῦν ἠγόρασεν, ἢ μὲν τραδιτῶν αὐτὸν ἐποίησε δεσπότην· ἐνήγετο δὲ τῇ πρὸ σοῦ ἀναγκάζομενος, κοινὸν ποιῆσαι τὸ πρῶμα. κἂν γὰρ ἐκ τῶν ἐπικοίνων χρημάτων γέγονε ἡ ἀγο- ρασίς, ὅμως ἐκείνῳ μόνῳ διαφέρει, ἐπειδὴ εἰς πρόσοπον ἴδιον ἠγόρασεν. τὸ γὰρ πλέον ἔργωμεν ἐν τῇ ε. διατάξει τοῦ λβ. τι. ὅτι, κἂν ἐκ τῶν διαφερόντων ἐμοὶ μόνῳ χρημάτων ἀγο- ράσῃ τις, αὐτὸς γίνεται δεσπότης τοῦ πράγματος.

- l. 5. ε'. ε) Ὁ ἄρχων δοκιμαζέτω, παρὰ τίνι τῶν κοινοῦν
c. eod. εἶναι χρητὰ ἐπέκουα συμβόλαια.

ὁ ἄρχων] Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Περὶ τῶν συμβο- λαίων, αἷνα κοινὰ ὄντα τὸν ἀδελφὸν κρατεῖν λέγεις, ὁ ἄρχων τῆς ἐπαρχίας, παρὰ τίνι μὲνεν ὀφείλουσι, δοκιμάσει.

Σημειώσαι, ὅτι τοῦ ἄρχοντός ἐστιν τὸ κολῆναι, παρὰ τίνι δὲ τῶν κοινοῦν εἶναι τὰ αὐτῶν συμβόλαια. τοῦτο δὲ νόσον, εἰς παρὰ ἄρχοντι· ποτε ὁ δικαστὴς διακρίνει, ὡς βιβ. .... διατ. δ'. ἐν τέλει. μὴ νομίως δὲ ἐναντιὸν εἶναι τοῦτο τῷ κει- μένῳ ἐν τῷ φαιμίαις ἐρισκοῦνδαι τῶν δὲ ἰουδικαῖς, ὅτι χρητὰ παρὰ τῷ ἐκ πλείονος μεροῦς . . . μὲνεν τὰ ἀφεντικά· ἀλλὰ νόσον τῆν διάταξιν, ὅτε πᾶσα ἀλλή ἀίρεσις ἐκείσε μὲνεν ἀπονοῦσα.

- l. 6. ζ'. Εἰ μεταξὺ τοῦ ὑμετέρου θεῖον ἐπὶ ὄρω τοιοῦτον
c. eod. διείλεσθε, ἐφ' ὧν ¹⁾ αὐτὸν ὑμῖν ὁμοῖα, ὅτι οὐδένα δόλον ἐποίησε περὶ τῆν διαίρεσιν, καὶ μὴ πληροῖ τὰ συναρέσαντα, πρὸς τὸ ζητῆσαι τὰ ἀδιαίρετα πράγματα τὸ συμφωνον ἐκείνων ²⁾, ἄπερ ἠνέχθησαν εἰς διαίρεσιν, οὐδὲν ὑμῖν ἀντίκειται.

τὸ συμφωνον ἐκείνων] Ταῦτα ἐπὶ τῇ διαίρεσει τῶν ἰδικῶν μεριστῶν πραγμάτων γενομένα ὑμῖν συμφωνῶν οὐ γὰρ ὑμῖν ἠμαίεται περὶ τὸ ἐπιζητεῖν τὰ ἀδιαίρετα, ἃ ἦν ὑπο- κλέψας ὁ θεῖος, περὶ ὧν συνέδοξε καὶ τὸν ὄρκον παρασχέ- θηται.

- l. 7. ζ'. Εἰ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τὸν ἐπέκουον ἀγρὸν παρὰ
c. eod. γνώμην σὴν ὑπέθεντό τινα· συνέβη δὲ, τοῦτον μετὰ ταῦτα τὸν ἀγρὸν ἐν τῇ διαίρεσει ἐπιλαχεῖν σοι, μηδε- μίως γενομένης μνήμης περὶ τῆς ὑποθήκης, ἐκνικη-

1) divisio per dolum] Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Maioribus etiam, per fraudem vel dolum vel perperam extra iudicium facta divisione, solet subveniri: quia in bonae fidei iudiciis, quod inaequaliter factum est, in melius reformatur. Ita τὸ κατὰ πόδας. Nota, si minores sint, eos haud dubie restitui: ideo autem etiam maioribus subveniri, quia utrumque iudicium bona fide sit. Recte additum est: sine iudicio. Nam si in iudicio divisio facta, nec appellatio secuta sit, haud dubie condemnatio valet. Haec ita, si socii maiores XXV. annis fuerint: nam si minores sint, appellatione opus non est. In textu constitutionis additur perperam. Fortasse enim cum eo, qui socius meus non est, divisi, errore putans, rem esse communem. Supra autem didicimus, errorem circa dominium rei nihil nobis nocere.

IV. Quum duo socii essent ¹⁾, alter ex communi pecunia res sibi comparavit ²⁾. Harum quidem ipse dominus efficitur: agit autem cum eo et heredi socii indemnitate praestare compellitur: eum enim decessisse constitutio proponit.

1) quum duo socii essent] Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Si patruus tuus ex communibus bonis res comparavit, sibi negotium gerens, non omnium bonorum socius constitutus, pro competentium tibi portionum modo indemnitate tuae consuli oportet: et ideo rem emtam communicare eum contra iuris formam postulas. Ita τὸ κατὰ πόδας. Illud pro competentium tibi portionum modo dictum est, pro ex parte dimidia, ex qua socii erant.

2) res sibi comparavit] Nam si ratione societatis emit, traditio quidem dominum ipsum efficeret, pro socio autem actione rem communicare compelleretur. Etiam si enim de pecunia communi res emta sit, tamen ad eum tantum pertinet, quia suo nomine emit. Imo const. 6. tit. 32. didicimus, licet quis ex pecunia mea emerit, eum rei dominum effici.

V. Magistratus ¹⁾ aestimet, apud quem ex sociis instrumenta communia esse debeant.

1) magistratus] Τὸ κατὰ πόδας haec habet. De instrumentis, quae communia fratrem tenere dicis, Rector provinciae, apud quem manere debeant, aestimabit.

Nota, Praesidis esse, ut aestimet, apud quem ex sociis instrumenta eorum esse debeant. Hoc accipe, si apud Praesidem quaestio orta sit. Interdum iudex cognoscit, ut lib. .... const. 4. in fine. Ne obstare hoc credas illi, quod tit. familiae erciscundae libris de iudiciis dicitur, instrumenta authentica apud eum manere debere, qui ex maxima parte heres sit. Sed accipe constitutionem eo de casu, ubi omnis alia conditio ibi dicta deficit.

VI. Si cum patruo vestro hac conditione divisionem fecistis, ut se nullum dolum malum in divisione adhibuisse iuraret, nec placitum implet, quominus res indivisas requiratis, eorum placitum ¹⁾, quae in divisionem venerunt, nihil vobis nocet.

1) eorum placitum] Nam haec pacta, quae de divisione rerum certarum inter vos inita sunt, nihil vobis nocent, quominus res indivisas requiratis, quas patruus subripuit, quarum nomine iusiurandum quoque praestari placuit.

VII. Si ceteri fratres ¹⁾ commune praedium citra voluntatem tuam alicui obligaverunt, et hoc praedium postea in divisione tibi obtigit, nulla mentione pignoris facta: evictis postea a creditore partibus

e) Legitur in Syn. p. 152. f) Sic Fabr. et Cod. Coisl.

Malicem ἐφ' ὧ. g) ἐκείνων Cod. Coisl. Fabr. κοινοῦν.

θέντων ^{h)} μετά ταῦτα παρὰ τοῦ δανειστοῦ τῶν ἐπὶ τῷ ἀγρῷ πάλαι διαφερόντων ἐκείνοις μερῶν, ἐν οἷς ἡ ὑποθήκη συνέστη, δύνασαι κινεῖν, εἰ μὲν ἐπηρωτήσας περὶ ἐκτικῆσεως, τὴν ἐξ στυπουλάτου ⁱ⁾· εἰ δὲ μὴ ἐπηρωτήσας, τὴν προαισχροίτις βέροβις ^{k)} εἰς τὸ διαφύρον. εἰ μὲντοι ^{l)} εἰδὼς τὴν κατὰ τοῦ ἀγροῦ γενομένην ὑποθήκην, ἠρέσχου λαβεῖν τὸ κτῆμα, εἰ μὲν ἐπηρωτήσας ^{m)} περὶ ἐκτικῆσεως ἢ συνεφώνησας, ἔχεις αὐτοὺς ὑπευθύνους.

εἰ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί] Τὸ κατὰ πόδας οὕτως ἔχει. Ἐὰν οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὑμέτεροι τὸ ἐξ ἀδαιρέτου ἐπίκοινον χωρὶς ὑμετέρας βουλήσεως ὑπέθετον, καὶ τοῦτο εἰς ὑμᾶς κατὰ τὸ συμφωνον τῆς διαίρεσεως, μηδεμίαν τοῦ ἐνεχυροῦ γενομένης μνημῆς, ἤλθεν, ἐδικηθέντων τῶν μερῶν, ἅτινα πρὸ τῆς διαίρεσεως τῶν κοινοῶν ἦσαν, ἐν οἷς ἡ ἐνοχὴ μόνον συνέστη, τὴν ἐξ στυπουλάτου, εἰ παρηκολούθησεν ἐπερωτήσας· εἰ δὲ μὴ, εἰς τὸ διαφύρον προαισχροίτις βέροβις κατὰ τῶν ἀδελφῶν κινεῖν δύνησθε. εἰ γὰρ τὴν τοῦ ἀγροῦ ὑποθήκην, εἰδότες τὴν ὑποθήκην ἐδέξασθε, μόνον τὴν περὶ τῆς ἐδικησεως ἐπερωτήσασιν τῆ συνηθεία τῶν ἡμῶν ἢ ἀπὸ συμφωνοῦ ἐπαγγελθείσων ἀποδεικνύοντες, τοῦ μεθοδεύειν αὐτοὺς συζέσειαν ἔξεσθε.

εἰ μὲντοι εἰδὼς] Σημείωσαι, ὅτι εἰδὼς τὴν ὑποθήκην, εἰ καὶ συνήρσεν, ἐξεδικαίτο καὶ τὸ αὐτοῦ μέρος, ὡς ἐρρομμένης τῆς ὑποθήκης, κατὰ τὴν ἰς. διατ. τοῦ α. τι. τοῦ κβ. βιβλ. οὐ γὰρ ἀρκεῖ ἡ εἰδήσις μόνη, εἰ καὶ μὴ συναινέῃ ὁ δεσπότης· βλοουτάτε γὰρ δόμιν κεῖται ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ μοι ἰς. διγ. ἄλλως τε δὲ περὶ δανεισῶν καὶ ἰδικῶς ἀνηκεῖται, ὅτι ὁ δανειστής, ὅρῳν ὑποθέμενον ἔτερον τὸ ἅπας ὑποτεθῆναι αὐτῷ πρᾶγμα καὶ σιωπῶν, οὐδὲν ὑπομένει πρόοικμα. εἰρηται δὲ τοῦτο ἐν τῇ κ. διατ. τοῦ ζ. τι. τοῦ κωδ.

† Διὰ τὸν κανὼνα τὸν λέγοντα· εἰδὼτα δόλος οὐ π. . . . . μελεῖται. [Sch. a. II. 66.]

εἰ μὲν ἐπηρωτήσας] Εἰ γὰρ μηδεμίαν ἐπερωτήσας γέρονε, μηδὲ ἰδικῶς ἐπάκτευσεν, οὐδεμίαν ἔχει ἀγωγὴν. ἢ γὰρ φέροντι ἀποτάξουσι κατηγορία ἐνική· ὅθεν ὁ εἰδὼς τὸ ἐν τῷ πρᾶγματι ἐλάττωμα οὐ δύναται περὶ τοῦτου κινεῖν, ὡς περὶ οὐδὲ ὁ ἀγοραστής. σημείωσαι, ὅτι ὁ λέγων, ὡς ἐπηρωτήσας, αὐτὸς ἀναγκάζεται δεῖξαι ὁρθῶς γενομένην τὴν ἐπερωτήσιν.

ἡ. ⁿ⁾ Ἐὰν ἡ γενομένη μεταξὺ ὑμῶν ^{o)} τελείων ὄντων ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ^{p)} πρᾶγμασι διαίρεσις καταλειφθείσης ἢ μετενεχθείσης ^{q)} νομῆς πέραις ἐδέξατο, ἀνανεοῦσθαι τὰ τῇ ἀμοιβαίᾳ πίστει περαιωθέντα οὐ δύναται.

τῆς νομῆς] Εἰ γὰρ ἐν νομῇ εὐρίσκειται τις τῶν ἐπιλαρόντων αὐτῷ, καὶ μένει παρ' αὐτῷ ἡ νομῆ, ἢ οὐκ εὐρίσκειται νεώτερος, καὶ μεταφέρεται πρὸς αὐτὸν ἡ νομῆ.

Ἢ γὰρ κατὰ σύμφωνον διαίρεσις τότε τὸ βέβαιον ἔχει, ὅτε καὶ ἐν νομῇ γίνονται τῶν πραγμάτων.

θ. Καὶ περὶ διαίρεσεως τῆς φαμίλιας καὶ τὸ διαίρουσιν τὰ ἐπίκοινα δικαστήριον τότε κινεῖται, ὅτε τὰ σωματικὰ πρᾶγματα μένουσιν ἐπίκοινα.

περὶ διαίρεσεως τῆς φαμίλιας] Θεοδώρου. Τὸ φαμίλιας ἐρροσκούνδαι καὶ τὸ κομμῶνι διβιδούνδο κινεῖται ἐπὶ κοινοῦ μερόντων σωματικῶν ἀδαιρέτων πραγμάτων.

σωματικὰ πρᾶγματα] Τὰ γὰρ ἀσώματα, ὡς αἱ ἀγωγαὶ τυχόν, δηλοῖται ἤδη καὶ οὐ καταφέρονται εἰς τὴν διαίρεσιν φαμίλιας ἐρροσκούνδαι· εἰς δὲ τὸ κομμῶνι διβιδούνδο καὶ πάνν.

ι. ^{r)} Ἡ γραφὴ τῆς διαθήκης ἢ περιέχουσα, ὅτι πάντα διηροθήσαν, οὐ κωλύει γενέσθαι διαίρεσιν τῶν μὴ διαίρεθέντων ἐν τῇ διαθήκῃ πραγμάτων.

ἡ γραφὴ τῆς διαθήκης] Θεοδώρου. Κὰν εἴπῃ ὁ τεστατωρ, ὅτι πάντα διηροθήσαν, ὅμως τὰ τῇ ἀληθείᾳ μὴ διαίρεθέντα καλῶς διαίρουσιν οἱ κληρονομοί.

οὐ κωλύει] Πολλῶν γὰρ ὁ διαθέμενος, τινὰ ἕως ἀγροῦσας, ἢ καὶ ἐπιλαθόμενος αὐτῶν, εἶπεν, ὅτι πάντα τὰ πρᾶγματι διεῖλε. λέγει οὖν ἡ διατ. ὅτι τοῦτο οὐδὲν ποιεῖ

praedii, quae olim sociorum fuerunt, in quibus pignus consistit, agere potes, si quidem de evictione poenam stipulatus es, ex stipulatu: si vero stipulatus non sis, praescriptis verbis in id, quod interest. Si tamen sciens ²⁾ fundi obligationem dominium suscepisti, si quidem de evictione stipulatus ³⁾ vel pactus sis, eos convenire potes.

1) si ceteri fratres] Τὸ κατὰ πόδας haec habet. Si fratres vestri pro indiviso commune praedium citra vestram voluntatem obligaverunt, et hoc ad vos secundum pactum divisionis, nulla pignoris facta mentione, pervenit: evictis partibus, quae ante divisionem sociorum fuerunt, in quibus obligatio tantum consistit, ex stipulatu, si intercessit stipulatio: alioquin, quanti interest, praescriptis verbis contra fratres agere poteritis: nam si fundi pignus, scientes obligationem, suscepistis, tantum evictionis promissionem solemnitate verborum, vel pacto promissam probantes, eos conveniendi facultatem habebitis.

2) si tamen sciens] Nota, si sciens obligationem consentit quoque, etiam partem eius vindicari, cum valida sit hypotheca, secundum const. 16. tit. 1. lib. 22. Nam sola scientia non sufficit, nisi dominus quoque consentiat. Nam voluntate domini dicitur dig. 16. memorato. Praeterea de creditoribus quoque specialiter dicitur, creditorem, qui rem sibi iam obligatam alii pignori dari animadvertit et tacet, nullum pati praeiudicium. Hoc dicitur const. 20. tit. 6. Cod.

Propter regulam, quae dicit: Scientem dolus non

3) si quidem de evictione stipulatus] Nam si stipulatio facta non est, neque specialiter pactus est, nullam habet actionem: nam . . . . . unde, qui rei deminutionem scit, de eo agere nequit, ut nec emtor. Nota, eum, qui dicit, se stipulatum esse, stipulationem recte factam esse, probare debere.

VIII. Si inter vos maiores XXV. annis rerum ^{L. 8. C. III. 33.} communium divisio, relicta vel translata possessione ¹⁾, finem accepit, instaurari mutua fide terminata non possunt.

1) possessione] Nam si quis in possessione rerum, quae ei obtigerunt, constitutus reperitur, possessio quoque apud eum remanet, vel si non possideat, possessio ad eum transfertur.

Nam divisio pacto celebrata tunc rata est, quum in possessione rerum constituti sint.

IX. Et familiae erciscundae ¹⁾ et communi dividendo iudicio tunc agitur, quum res corporales ²⁾ manent communes. ^{L. 9. C. ead.}

1) familiae erciscundae] Theodori. Familiae erciscundae et communi dividendo iudicio agitur de rebus communibus corporalibus, quae indivisae manent.

2) res corporales] Nam res incorporeales, puta actiones, iam divisae sunt, et in familiae erciscundae iudicium non deducuntur: sane in communi dividendo iudicio veniunt.

X. Scriptura testamenti ¹⁾, quae continet, omnia esse divisa, non impedit ²⁾, quominus rerum, quae testamento divisae non sunt, divisio fiat. ^{L. 10. C. ead.}

1) scriptura testamenti] Theodori. Licet dixerit testator, omnia esse divisa, tamen ea, quae revera divisa non sunt, recte heredes dividunt.

2) non impedit] Nam saepe testator, ignorans fortasse nonnulla, vel eorum immemor, dicit, se omnes res divisisse. Dicitur igitur constitutione, hoc veritati

h) Sic Fabr. Sed Cod. Coisl. ἐδικηθέντων. Fabroti tamen lectionem praefero. i) Sic Cod. Coisl. Fabr. autem εἰ μὲν ἐπηρωτήσας τὴν περὶ ἐκτικῆσεως συμφωνίαν μετὰ τῆς ποιῆς. k) Sic Cod. Coisl. Fabr. τὴν ἀρροσκούνδαι ἀγωγὴν. l) Fabr. add. γε, quod deest in Cod. Coisl. m) Fabr. addit τὴν, quod deest in Cod. Coisl. n) Cap. 8. legitur in Syn. p. 152. o) Sic Fabr. et Syn. Cod. Coisl. minus recte ἡμῶν. p) Syn. ἐπικοινοῖς. q) Syn. inserit τῆς. r) Cap. 10. legitur in Syn. p. 142.

πρόγραμμα τῆ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ δύναται ἐπὶ τοῖς ἀδαιρέτοις κληθῆναι τὸ φραμίλια ἐγκισκούνδας ἢ τὸ κομμῶν διβιδῶνδο.

† Λιὰ τὸν κανὸν τὸν λέγοντα· οὐ τῆ γραφῆ δεῖ προσέχειν, ἀλλὰ τῆ ἀληθείᾳ· εἰκὸς γάρ, τὸν διαθεμένον παρ' αὐτοῦ ἀλήθειαν γράφαι. [Sch. b. II, 66.]

L. II.
C. III. 38. α'. Τῶν ἀγρῶν διαιρουμένων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς γεωργῶν, οὐ χωρὶ διαιρεῖσθαι τὸν πατέρα ἐκ τῶν παίδων, ἢ τοὺς ἀδελφοὺς ἐξ ἀλλήλων, ἢ τὸν ἄνδρα παρὰ τῆς γαμετῆς.

τῶν ἀγρῶν διαιρουμένων] Οὐκ ἔστιν ξέρον τὸ νόμιμον, ἀλλὰ παλαιόν, οὐκ ἐπὶ διαιρέσει, ἀλλ' ἐπὶ ἀναδόσεως ἀδελφοπόδων. λέγει γάρ, ὅτι ἕνα δύο ἀδελφοὶ παραδῶσιν μὴ ἐνὸς τιμήματος, κἂν εὐρεθῆ εἰς ἐξ αὐτῶν ἐμποδῆς, οὐκ ἀναδίδεται. λέγει δὲ τοῦτο ἐν τῷ λθ'. διγ. ἀρξαμένον τοῦ νομίμου ἀπὸ τοῦ λη. διγ.

L. I.
C. cod. β'. Ἐὰν πολλοὶ τινες ἐπίκεινον ἔχοντες δίκην ἢ ἐνάγωνσιν ἢ ἐνάγονται, μὴ ἔστω ἀνάγκη, πάντας ἅμα παραγινομένους¹⁾ ἐνάγειν, ἢ πάντας ἅμα εὐρισκομένους ἀποκρινασθαι. ἀλλὰ κἂν τινες αὐτῶν ἀπολιμπάνωνται, οἱ παρόντες ἐναγέτωσαν εἰς τὸ ἴδιον μέρος καὶ ἐναγέσθωσαν, ἵνα μὴ ἐκ τούτου πρόσφαισι δίδεται τοῦ²⁾ ὑπερετίθηναι τὸς δίκας· τυχὸν γάρ³⁾ εἰς ἀπολιμπάνεται καὶ οἱ λοιποὶ τὴν δίκην εἰπεῖν ὑπερετίθενται διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀπολιμπάνοντος αἰτιώμενοι.

ἐὰν πολλοί] Θεοδώρου. Κἂν ἐνάγων, κἂν ἐνάγονται πολλοὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, δύναται ἕκαστος αὐτῶν κατ' ἴδιον ἐνάγειν καὶ ἐναγέσθαι εἰς τὸ ἴδιον μέρος.

μὴ ἔστω ἀνάγκη] Ἐπεὶ τὸ παλαιόν, εἰ μὲν διάφορον ἐπεγράφοντο οἱ ἐναγόμενοι φόρον, οὐκ ἠδύναντο ἀναβαλλεσθαι διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν κοινωνῶν τῶν μὴ τὸν αὐτὸν φόρον ἐχόντων· εἰ δὲ ἐνὸς φόρου ἦν ἡρχον, τότε ἔλεγον τοὺς κοινωνοὺς ἀναμένειν. τοῦτο νῦν ἡ διατάξις ἀναίρει.

ἢ πάντας] Ἀπολιμπανόμενον γὰρ ἐνὸς οὐκ ἐνήγοντο οἱ λοιποὶ, λέγοντες· δεῖ ἐκείνον παραγέσθαι καὶ τότε κληθῆναι τὴν δίκην· καὶ ἐκ τούτου ὑπερετίθεντο τὴν ἐναγωγὴν.

ἵνα μὴ ἐκ τούτου] Ἴνα μὴ ἀντικεῖται τῷ ἐνάγοντι τὸ μὴ παρῆναι τοὺς αὐτοῦ κοινωνοὺς, μηδὲ ὁ ἐναγόμενος δικαιολογῆται τὴν ἀπουσίαν τῶν ἰδίων κοινωνῶν καὶ ἀναβαλλεσθαι τὴν δίκην.

L. 2.
C. cod. γ'. Ἀκολουθεῖ⁴⁾ ἢ διατάξις τῆ προ⁵⁾ αὐτῆς, βουλομένη τὸ κοινὸν πράγμα καὶ ἀπάντων τινῶν γυμνάζεσθαι μερικῶς πρὸς τὰ πρόσωπα τῶν παρόντων· αὕτη δὲ προστίθεται ἐκείνῳ· ὅτι ἔξεστι τοῖς τὴν ἐπίκεινον ἔχουσι δίκην, καὶ ἐνάγειν χωρὶς ἐντολῆς εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀπολιμπανόμενου, ἐὰν προσφέρωσιν⁶⁾ τὴν ἱκανοδοσίαν, καὶ διεκδικεῖν δὲ ἀμέγως τοὺς ἀπάντας, τῆς ἐπὶ τῆ ἐκπληρώσει⁷⁾ τῆς καταδίκης ἱκανοδοσίας παρεχομένης.

ἀκολουθεῖ ἢ διατάξις] Θεοδώρου. Δύναται ἡ κοινὴ δίκη ἀνακληροῦσθαι ἀπὸ τοῦ ἐνὸς τῶν δικαζομένων, δηλονότι διδομένης παρὰ μὲν τοῦ ἄκτορος τῆς ἑτάται ἕξι, παρὰ δὲ τοῦ ἕτου τῆς ἰουδικατοῦ σὺλβι ἀσφαλείας. ἀνάγκη τὸν ιζ'. τι. τοῦ ζ'. βιβλ.

καὶ ἐνάγειν] Σημείωσαι τὸ νόμιμον τῆς διατάξεως· ἐν ἔστω, ποτὲ δύναται τις τὴν ἀλλοτριάν καὶ χωρὶς μανδάτου κινεῖν. παρταχὸν γὰρ τὸ ἐναντίον κενανόνηται, ὑπεξηρημένων τῶν προσώπων ἐκείνων, τῶν χωρὶς μανδάτου κινεῖν δυναμένων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῇ δὲ νεγοτιόρου γεστοροῦ εἰρηται, οἱ οὐκ ἐγκαλοῦμεν τῷ νεγοτιόρου γεστοροῦ, μὴ ἀπαιτησάντι ἐξωτικόν. οὐδὲ γὰρ ἠδύναντο χωρὶς μανδάτου κινεῖν· διὰ τί δὲ αὐτὸς ἐαντὸν οὐκ ἀπήτησεν, ἐγκαλεῖται.

τῆς ἐπὶ τῇ ἐκπληρώσει τῆς καταδίκης ἱκανοδοσίαις] Τοῦτο τὸ νόμιμον κοινόν ἐστι· κρατεῖ γὰρ ἐπὶ τῶν μὴ ἐπίκεινον δίκην ἐχόντων, τὸ δύνασθαι πάντα τὸν βουλόμενον ὑπὲρ τῶν ἀπολιμπανόμενων ἐναγέσθαι, παρέχοντα τὴν ἰουδικατοῦ σὺλβι ἱκανοδοσίαν.

ς) παρα sine dubio legendum pro κατά, quod habet Fabr. Cod. Coisl. Fabr. τό. v) γὰρ Cod. Coisl. Deest apud Fabr. quam Cod. Coisl. πρόσ. y) Ita Cod. Coisl. Fabr. προσφέρωσιν.

praeiudicium non inferre, sed de rebus non divisis familiae circundae vel communi dividundo agi posse.

Propter regulam dicentem: Scripturam non spectamus, sed veritatem: probabile enim est, testatorem contra veritatem scripsisse.

XI. Agris divisus¹⁾ et colonis ad eos pertinentibus, patrem a liberis, aut fratres invicem, aut maritum ab uxore dissociari non oportet.

1) agris divisus] Hoc ius novum non est, sed antiquum, non de divisione, sed de reddendis mancipiis. Dicitur enim, si duo fratres non unius pretii venditi fuerint, alterum eorum, licet vitio laboret, non reddi. Hoc dicitur dig. 39. Incipit autem hoc ius a dig. 38.

XII. Si plures¹⁾ litem communem habentes vel agant vel conveniantur, necesse non habeant²⁾, omnes³⁾ simul adesse et agere, vel omnes simul respondere: sed si quidam eorum absentes sint, praesentes pro sua parte agant et conveniantur, ne exinde⁴⁾ litium protrahendarum occasio praebatur: fortasse enim alter abest, et ceteri sub obtentu absentis causam agere frustrantur.

1) si plures] Theodori. Plures de eadem re sive agant, sive conveniantur, singuli pro sua parte agere et conveniri possunt.

2) necesse non habeant] Nam olim, si quidem rei diversum forum habebant, iudicium differre non poterant obtentu absentiae consortium, qui eiusdem fori non erant: si vero unius fori erant, dicebant, sese socios suos expectare. Hoc nunc constitutione tollitur.

3) omnes] Uno enim absente cum reliquis agi non poterat, viderent, illum adesse et tunc litem agi debere: ideoque actionem frustrabantur.

4) ne exinde] Ne actori obstet, quod socii eius non adsint, neve reus absentia suorum sociorum se excuset et litem frustratur.

XIII. Congruit constitutio¹⁾ cum superiore, rem communem etiam absentibus quibusdam pro parte praesentium agi volens: haec vero hoc addit: eis, qui communem litem habent, et sine mandato pro absente agere²⁾ licere, si caveant de rato, et absentes sine controversia defendere, praestita satisfactione iudicatum solvi³⁾.

1) congruit constitutio] Theodori. Lis communis etiam ab uno litigatorum ad finem perducere potest, praestita videlicet ab actore cautione, ratam rem haberi, a reo, iudicatum solvi. Lege tit. 17. lib. 7.

2) agere] Nota ius constitutione comprehensum: singulare enim est, posse interdum aliquem alienam causam sine mandato tractare. Nam ubique contrarium definitum est, his personis exceptis, quae sine mandato agere possunt. Ideo enim et in tit. de negotiis gestis dicitur, non accusari negotiorum gestorem, qui ab extraneo non exegerit: neque enim sine mandato agere poterat: tenetur autem propterea, quod a seipso non exegit.

3) praestita satisfactione iudicatum solvi de rato] Hoc ius commune est: nam in his, qui litem communem non habent, obtinet, ut quisque, qui voluerit, pro absente conveniri possit, si iudicatum solvi satisfecerit.

t) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. περιγινομένους. u) Ita recte Cod. Coisl. Fabr. τό. w) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀκόλουθος. x) Sic Fabr. melius, z) Sic Cod. Coisl. Fabr. πληρώσει.